

На обедъ при Иванъ Михайловъ януарий 1990 г.
На снимката Донка Захариева, Проф. Д.Гоцевъ, Иванъ Михайловъ, Правия е Георги Младеновъ, Пандо Младеновъ и Божидаръ Заѣариевъ

РАГОВОРЪ СЪ ИВАНЪ МИХАЙЛОВЪ **ЯНУАРИЙ 14-15-ТИ 1990 ГОДИНА РИМЪ, ИТАЛИЯ.**

*Това което описвамъ тукъ е описано въ Македоно Български
Прегледъ Вардаръ броеве 7-8, 1996 година*

На първиятъ Конгресъ на Македонскитѣ Братства свиканъ за 5-6 Януарий 1990 година въ софия България азъ и братъ ми Гошо бехме помолени да участваме и представимъ Македонскитѣ Патриотични Организаций въ Америка и Канада. Иванъ Михайловъ като научи за това, поиска на връщане да се отбиемъ въ Римъ и съ насъ да дойде новоизбраниятъ Председателъ Доцентъ Димитъръ Гоцевъ.

Преди да пристигнемъ въ римъ Иванъ Михайловъ питалъ неколко пъти „Още ли не са пристигнали.?“

При Иванъ Михайловъ пристигнахме къмъ 5 чяса вечеръта. Той позакъсна малко. Обличяше се съ новъ костюмъ

купенъ му отъ Благуна сестрата на Вида, катъ почнала да работи. Костюма е купенъ отъ първата и заплата. Благуна завърши медицина въ София.

ИВАНЪ МИХАЙЛОВЪ въ новъ костюмъ нова риза , връска и обувки. Поздравяваме се единъ съ другъ. Азъ бехъ последниятъ. Внимателно го изгледахъ отъ главата до петитъ, ми казва;Какво ме оглеждашъ? „Искамъ да се уверя ти ли беше тоя отъ когото трепереше некогашъ цялиятъ Балкански Полуостровъ. Прегърнахме се. Бехме си писали често, говорилъ по телефона отъ време на време, но не бехме се виждали.Следватъ имената на присъстващите въ разговора: Ив. М. (Иванъ Михайловъ) ВП (Вида Попова) АП (Антонъ Поповъ) ДГ (Димитъръ Гоцевъ) ПМ (Пандо Младеновъ) ДЗК (Донка Захариева Качяркова дъщерята на Дончо Войвода)

ЗА ПОЛОЖЕНИЕТО ВЪ БЪЛГАРИЯ

Разгледахме nekaj снимки които бехме донесли отъ София.

ВП за менъ до ДГ гледашъ ли го тоя ?Щеше да е втория следъ Радко (Иванъ Михайловъ), ако не застанеше задъ Бориславъ Ивановъ.

ПМ на Вида Ти на мене постове няма да ми давашъ. Ще си затворишъ малко устата, защото всека нелепостъ която изблювашъ утива ей тукъ. (показвамъ и снимателната машинка.)

Вида; Пандо не думай, не дей. (не се обичяхме, бе дива Охридчянка)

ДГ Искамъ поне малко да ви запозная съ това което става въ България, и се реши на Конгреса на братствата 12-параграфъ най важното решениеза българитъ въ Вардарска и Егейска Македония да иматъ еднакъвъ статутъ съ българските граждани. Щомъ дойдатъ въ България да се ползватъ еднакво съ правата на всички българи, за работа, образование, медицинско обслужване презъ време на пребиваването имъ въ страната. Тоестъ

дойде въ България той да е равенъ съ всички българи, и да има право да се записва да следва, да си търси работа, да му се даде местожителство тоестъ да го третираме като българинъ, а не като чужденецъ. Това нещо ние ще го изявимъ предъ правителството. Ето това е което можемъ да кажемъ сега. Никогашъ въ една декларация не може да се каже всичко.

ВП Доста пропуски има въ декларацията. Ясно е че това е декларация на Македонскитѣ Братства въ една комунистическа страна.

ДГ Е сега ти какво искашъ да кажешъ? Да махнемъ комуниститѣ. Е да можемъ да ги махнрмъ добре, но не можемъ. Става въпросъ, че това което стана въ София сега бе историческо, че следъ 1934 година за пръвъ пътъ Македонскитѣ Братства се събиратъ на Конгресъ и до сега не сме се явявали на сцената. Въ сравнение на това което сме били до сега, това е цяла революция.

ВП Азъ ще прочета цялата резолюция.

ДГ Сега това е едно. но ако ти бе на конгреса и чу всичко което се говори и изнесе, щеше да видишъ, че работитѣ са отишли много по далече.

ВП Не не ми е ясно това , разбира се.

ДГ къмъ Иванъ Михайловъ. Схващашъ ли смисала на това явление.

ПМ Какво мислишъ ти чичо Радко (псевдонимъ на Иванъ Михайловъ.) по тая декларация.?

ИМ За мене е добра, нема нищо излишно или пъкъ погрешно.

ДГ Ей какво правите бе. Ей го този Юнакъ. Синътъ на Антонъ и Вида Попови се показва.

ПМ Това е подаръкъ за тебъ отъ България. Да пораснешъ голѣмъ и да бъдешъ уменъ и трудолюбивъ мъжъ.

ДГ А за тебъ чичо Радко това е право отъ Щипъ-Щипска ракия. Почерпихме се всички. Иванъ Михайловъ я близна малко и казва. Много е хубава.

ДГ Сметамъ едно, азъ го поставихъ въ народното събрание, но това тепърва ще става. Решението границата да се отвори, между Вардарска, Егейска Македония и България...Щомъ говори български, нема това нема онова, заминавай за България.

ИМ Така както си бехме въ турско.

ДГ Ха така като въ турско. Заминавай. Сега това ще е нашиятъ германски вариантъ, австрийски и Могдовски вариантъ , следователно ние сме го турили въ Декларацията. Ето единъ пунктъ. Българитѣ отъ Вардарска и Егейска Македония да иматъ еднакъвъ стаутъ съ българскитѣ граждани, за работа, медицинско обслужване, образование презъ време на пребиваването имъ въ България. Никой не го закача, той си е българинъ .

ЗА ОМО ИЛИНДЕНЪ.

АП Но по въпроса за онези, който до некъде са убедени, че са Македонци по народность а не са българи. Сега ще имъ се даде ли право на малцинство.

ДГ Ние не искаме да се занимаваме съ тази тема, защото ние смятаме че е обидно да говоримъ въ България за македонци. Второ не искаме да засягаме въпроса за илинденци, който са 25-26 човека и то тоя който ги води не е отъ Македония

АП А кой е тоя Георги Солунски?

ДГ Ами той не е отъ Македония.

ПМ Ами той искаше Автономна Македония.

ДГ Иска права за Македония и Македонцитѣ, а той не е отъ Македония. Той е отъ Ковачевци Пернишко

АП Но каква Македония търси той въ България

ДГ Въ България търси права за македонците

АП Азъ разбирамъ , че той иска да има афтономна Македония въ България, отделна отъ българитѣ.

НОВА ПОЛИТИЧЕСКА ОПОЗИЦИЯ ВЪ БЪЛГАРИЯ.

ДГ Пакъ ви казвамъ. Това пакъ си е нагласена сръбска работа. Сега което е куриоза, когато излезоха така да се каже тези неформални неречени демократични сили, наще нови демократи излезоха като предатели. Тѣ дадоха сляпа подкрепа на помацитѣ. Ние ще ви върнемъ правата, вие сте си мюсолмани. На турцитѣ ще ви дадемъ правата да сте си турци, а на наще пиринци, ще ви дадемъ да сте си македонци. Това е опозицията въ България. А кажете ми сега това опозиция ли е?

АП Азъ така, само го попитахъ на бързо. Не го прочетохъ внимателно..

ДГ Тия хора искатъ да взиматъ властта въ България. Ами ако ще е така по добре комуниститѣ да са си на власть. Нека тѣ да си управляватъ.

ИМ Те иматъ разни интимни идеали и стремежи. Какъ ще ги хармонирашъ и направишъ едно отъ техъ, какъ ще направишъ управници отъ техъ. Мене не мие малко ясно, какъ тия хора могатъ да управляватъ България.

ДГ Работата е тамъ , че и ние не можимъ да си го обясниме. Защото това са хора, който бѣха коменклатура на партията, която си ги исклучи по различни злоупотреби преди година..2,3 и сега тѣ станаха опозиция. Работата е тамъ , че и ние не можемъ да си го обяснимъ, защото това са хора който беха номенклатура на партията, която ги исклучи поради злоупотреби, преди година две три и сега станаха опозиция Издигнаха лозунги, сръбски лозунги, и то комунистически лозунги, турски лозунги, сръбски лозунги. Тѣ накараха Георги Солунски да излиза на митинги и гледай сега до къде е стигнало невежеството на лозунга:Независимо Македонско дружество Илинденъ, ние искаме права на македонцитѣ въ България И отгоре начерталь черно и червено знаме на ВМРО. Това е невежа просташка работа. Той няма хаберъ. Единъ отива и му казва-Ами това знаме е на българитѣ въ Македония-А така ли-посичя го. Следователно ние си имаме работа СЪ ЕДНА НЕВЪЗМОЖНА ТЪПОТИЯ.

ИМА НЕВЕЖЕСТВО, ТЪПОТИЯ И ТО СТОПРОЦЕНТОВО.

ДГ Прощавай Г-нъ Радко че те прекъсвамъ . Сега единъ отъ тия гласа на свободна Европа го хвали и така го лансира даже като бъдащъ президентъ на България-Желю Желевъ. АП А и азъ искахъ това да кажя. Точно за него искахъ да тѣ питамъ.

ДГ А това е човекъ който преди време взе тукъ накакви разни брошурки отъ западъ, преписа какво е фашизма. И доказа че и фашизма и комунизма са тоталитарни системи ПМ Че комунизма и фашизма са братъ и сестра, всички го знаятъ.

АП Някой казватъ, че той билъ изключенъ отъ партията и пише за фашизма да удари комунизма.

ДГ Не, не , не Антоне слушай, какво ще ти кажя. Когато той писа тази книга, той си беше въ партията.

АП Не той е билъ на заточение въ селото на жена си.

ДГ Това го направиха следъ това, легенди му измислятъ следъ това.

АП Това той ми каза по телефона когато говорехъ съ него. Той каза че, билъ въ селото на жена си, по телефона ми го каза.

ДГ Сега съ неговия рецензентъ Проф. Никоилай Генчевъ сме въ една катедра той казва-Ако азъ знаехъ, че тоя идиотъ е такъвъ мръстникъ, и не знае че е българинъ азъ никогашъ нямаше да го представя, за дипломна работа. Щомъ не знае че е българинъ-Сега тоя Желю Желевъ на 28 Декемврий (1989 година) дава изявление предъ скопски кореспондентъ и тоя го пита, сега въ България се дава свобода на помацитѣ, на турцитѣ на гагаузитѣ, на еврейтѣ, какъ стой въпроса съ македонцитѣ?-На тѣхъ казва пълна свобода, ще си иматъ малцинствени права, така както си се полага. Точно на Нова Година по телевизията въ Скопие, го дава че той признава че има македонска нация, и че ако той (Желю Желевъ) дойде на властъ въ България на Македонска нация ще и се даде пълни права-Взехме ние решение на конгреса.

ПМ Искахме му да разясни да обесни или опровергае казаното по телевизията в Скопие.

АП Той не е разяснил за какви права става дума.

ДГ Това гръмна из цяла България. Хората се наежиха-Ние на конгреса вземаме решение-(Защото по негови хора, той ни испрати хаберь)- Тъ са ме фалшифицирали-Ние взехме решение-Да излезе в пресата в печята, или по телевизията и опровергае това, което твърди скопската телевизия. Защото той ни прати хаберь-Че тъ са ме фалшифицирали. Да излезе в печята, да излезе по телевизията и да пише два реда-Скопския кореспондентъ ме е изопачилъ, азъ не съмъ казалъ такава работа, македонци няма. Има македоински българи-Той до сега не е излезалъ съ такава опровержение-Азъ в народното събрание също питахъ, тамъ беше и той-Казахъ Г-Нъ Желю Желевъ трябва да стане и да онясни на българския народъ-Казалъ лие това което се събщи по ТВ-то и радиото в Скопие и Нова Македония или не- Той не иска да вземе думата. Следователно това ли ще е бъдащиятъ президентъ на България-Той се е предалъ още на зелено, преди да дойде на властъ.

ИМ Отъ кое место е той.

ДГ Отъ Северна България. Отъ къде точно не знамъ. Няма значение, но това е опозицията ни и той минава за лидеръ-Единствениятъ просветенъ човекъ, който ги е отрязалъ скопiani е Петъръ Беронъ. Защото скопския е отишълъ и при него и той му казалъ-Слушай не ме занимавай съ глупости такава нация и езикъ няма, това са българи и азъ това нещо не мога да ви правя.-Търсихме начинъ да се свържимъ съ него и му брагодаримъ и го поздравимъ, но неможяхме да го намеримъ.

ВП Азъ ще ти кажа, какъ ще го намеришъ.

ДГ И азъ ще го намеря, но катъ се върна.

ИМ Сега по какъвъ случай стана това искаване.

ДГ А нали следъ като излезе решение да се върнатъ турцкитѣ имена дигна се народа на манифестация и наложи този въпросъ да се обсъжда 10 дена въ Народното събрание, да се искажатъ различни хора-Дали да се върнатъ и подъ каква форма.

ИМ Само депутати -Или и други можеха да се изказватъ?

ДГ Не само депутати, а и други граждани отъ цялата страна. И по тоя пътъ и азъ се явихъ като Председателъ на Македонскитѣ Културни Братства-Иначе тамъ не ти даватъ да припаришъ Това беше за сега. За въ бъдаще само богъ знае , какъ ще се оправятъ тиа работи. (сложена бе вечеря, разговора мина въ домашни разговори.)

ПМ Чичо Радко, чякай да ти дамъ некой работи отъ София- Не тия , тия ми ги дадоха за Македонска Трибуна.-

ИМ Общо взето авата не е лошя. Авата е повече да я приемаме отъ колкото да я отбягваме или неприемаме.

ПМ Направи ми хубаво впечатление, че и въ България и въ Македония духътъ е запазенъ и въ старитѣ и въ младитѣ

ИМ Това което виждамъ не е старо, а може и отъ хубаво по хубаво да дойде. Но много по хубаво отъ колкото преди една година.

ПМ Естествено, преди три месеца даже. нещата така бързо се променятъ.

ВП Нали Радко въ споменитѣ си така често споменаваше, България да се дадѣтъ демократични права на Македонскитѣ българи и правото имъ да се пресъздадѣтъ Македонскитѣ Културни дружества.

ПМ Това съ години и ние сме го препоръчвали къмъ организиране и сдружяване на Македоската Имиграция въ България, отново ще вдъхнови българитѣ въ Вардарска и Егейска Македония.

(Когато другитѣ готвеха вечерята, азъ бехъ седналъ срещу Иванъ Михайловъ и му испяхъ нежно песенъта „Орли се виятъ надъ Куманово и предсказуетъ война ке биде. Кажи бре кажи Ванчю Михайловъ чия е земя Македония.“ Цяль животъ съмъ пяль въ ученически, военни и църковни хорове. Никогашъ не бѣхъ си почувствалъ гласа толкова

чистъ ясенъ, гладъкъ. Казахъ му -Чичьо Радко, това е най популярната песенъ сега вътре и вънъ отъ Македония.-

ИМ Радва ме. Песенъта, винаги е била , най добриятъ крепитель на духа на народа. Това което народа пее , и врага предъ него немее.

ДКЗ Нещо за племенницата на Борисъ Дранговъ, леля Пърса Димитрова(Резнакова) Тя говореше винаги за васъ. Преди да сте напуснали България сте и гостували за няколко дена.

ИМ Коя е тази племенница на Дранговъ

ДКЗ Една висока,много мила симпатична жена.

ИМ Не знамъ що стана съ нея. Това което казвашъ е верно.

ДКЗ Тя почина преди 10 години. И по това време тя ви е запознала съ нейни блиски. И следъ катъ си сте си заминали вестниците излезли съ снимката ви , съ съобщение, Търси се Иванъ Михайловъ.

ИМ Да спомнямъ си , съобщението на полицията да се хване живъ, или да се убие съ дадена награда. Азъ се бръснехъ при единъ берберинъ и чета всичко туй. Бръснара ме бръсне и дискусираме съ него съобщението на полицията, че който го убие ще има награда, съобщението гласеше: „който го знае или познава да го застреля“ А той разбойника въ ръцете му.

ДКЗ Въ този вестникъ вие сте вече напуснали Гложени. една учителка, на Митко баба му , вижда вестника и тя ви познавала и тичя и вика този човекъ беше у насъ. Тя вика“да беше и си замина.“

ИМ Този човекъ , при когото бехъ, знаеше точно кой съмъ, но нали сме приятели-Хората който се беха погрижили за менъ знаеха всичко около менъ. После са разбрали отъ вестниците, но те викатъ на приятелска база и други е имало тукъ. Отъ Сърбия е имало тукъ бегалци, който беха гонени и беха противъ властта. Но все дно народа прие и укри и менъ и другитъ Въ София и около София и после въ централна България най свободно и спокойно си се движехъ.

ПМ Чичьо Радко , когато напуснахте България презъ къде минахте, презъ Бургасъ ли?

ИМ Чякай да си спомня.

ПМ Следъ 19 Май 1943 година.

ИМ Черновски тамъ където е билъ и на Ивойлъ татко му. ИМ Отъ тамъ обаче не по посока на Черно Море, а както Черновски каза. Азъ направихъ обратно, върнахме се по посока на границата, която бе на 8 километра и презъ нощта минахме границата съ жена ми като ходехме пеша, а следъ това въ едно село се предадохме.

ПМ Кой бе тогава последниятъ човекъ, който ви испрати отъ България до турската граница.

ИМ Съ менъ дограницата май човекъ немаше. Но имаше една група. А лани имаше тукъ единъ човекъ, който тогава било младо момче, но не му помня името.

АП Д-ръ Ивойлъ Стефановъ, Ивойлъ, Ивойлъ.

ПМ Менъ ми еказано отъ Янаки Королевъ, че предишната вечеръ преди бягството Ви, съ него и пом. начялника на полицията въ Бургасъ сте пили кафе въ центъра на града. Янаки обичяше да говори доста за този случай.

ИМ Да спомнямъ си го името. Единъ слабичекъ, енергиченъ мъжъ.

ДКЗ Ами Пандо И Гошо Младенови, като дойдоха отъ конгреса въ Гложени се уговорихме отъ тамъ и азъ да дойда съ техъ при васъ и да се видимъ-О Боже доживяхъ този день, да ви видя живъ и здравъ, дай боже да поживеете още дълго да сте все така здравъ и живъ и съ високъ духъ. Съ вашето име живее и цяла Македония.

ПМ Ами дойдохме на поклонение. Тукъ е нашиятъ Ерусалимъ. Не е лъжя. Всеки който се е срещалъ съ васъ, съ такава гордостъ и любовъ къмъ васъ говори. Ами той и неговото име са ни крепили съ десетилетия. Спомнамъ си единъ отъ наще родолюбци отъ Южна Америка Бранко Димитриевъ роднина на Мара Бунева на последния конгресъ (на МПО) въ Торонто, бе ги събралъ вардарци и имъ казва-“Бре деца, кога бегахме отъ Македония знаехме само три неща ВМРО, Ванчю Михайловъ и Бугари. Шо става сега, некой търнали съ сърбоманите?

ДКЗ И азъ сега катъ се върна, боже какъ ще мога да скрия, да се стърпя да не кажя, като си ида въ Неврокопъ. Божидаръ (синътъ на Донка, Азъ като и клазвамъ по

телефона, че се виждамъ съ Иванъ Михайловъ, майка ми плаче по телефона.

ЗБЛЪСКВАНЕТО НА ВМРО СЪ КОМУНИСТИТЕ 1923 ГОД.

ДГ Най голямото обвинение. Почти всички наши историци, направиха тия магарий, било по опущение, било подъ натискъ, или влияние на политиците....Но най големото обвинение, че сблъсъка на ВМРО съ комунистите, понеже въ организацията има съ стотици на които не пречятъ политическите обвинения къмъ Иванъ Михайловъ. Отъ кога това така се наложи споредъ тебе и кога започна зблъскването съ комуниститѣ. Азъ го знамъ но искамъ да го чуя отъ тебе.

ИМ Договаряне за хармония и после не отстояване на договарянето. Това проевяватъ еднитѣ, това проевяватъ и другитѣ. Едно време беха предупредени и то сериозно де не правятъ тия работи, и то особено въ българска Македония, която е база на ВМРО. Пъкъ въ замаяна на туй ВМРО за некой техни работи, и то партийни за които и въ България ги правятъ. До като ги правятъ при насъ доле, колко много да не сме строги, да си затваряме очите. Добре ама тези обещания не се отстояватъ, и отъ едната и отъ другата страна., Прескачятъ споразумението. После единъ срещу другъ прикаски. Иначв нямаме никакъвъ интересъ , основа като противо-комунистическата идея, защото се казва комунистическа не. Но малко партийность по български казано.

ДГ Партизанство значи.

ИМ Точно така., меришя на партизанство, а и ВМРО не можеше да го търпи това.

ПМ На менъ ми бе учителъ Никола Поповъ отъ Сересъ Той по това време билъ комунистъ въ Разлогъ. Като вижда какво става между ВМРО и комунистическата партия, той тогава напуска партията и преминава къмъ ВМРО. Значи имаше хора които видяха истината, беха разочаровани отъ държанието на комуниститѣ.

ДГ Сега азъ искамъ да задамъ единъ другъ въпросъ. Сега споредъ менъ не съмъ намерилъ документи, ВМРО не е

преследвала комунистите, а е преследвала само тия, които са се занимавали с Македонския Еъпросъ., и тоса се занимавали не както трябва. Вашо мнение какво е.

ПМ Тукъ както казахте по партийна линия се занимавах по отношение на Македонското движение, по партийна линия вървяха.

ИМ Тия отъ партията, които имаха поне връски. Ако отида не вечеринка на демократическата или радикална партия, не съм демократ или радикалец и ме обвиняватъ. А те могат да си отиватъ спокойно където си искатъ. Поради партийни пречки отъ миналото, и отъ тамъ закачки и гфлавоболие на ВМРО.

ДГ Сега така както помнишъ истината, какво е участието на ВМРО въ Септемврийското въстание. Ама така както ти си го спомняшъ.

ИМ Въ кое.

ДГ Въ Сптемврийското въстание, ама така както ти го помнишъ. Защото тамъ е най мътна, и ние не можемъ да я оправимъ съ тия идиоти. Некой даже стигатъ до тамъ.....

ИМ Разбира се добре го познавамъ положението.

ПМ Но това бе презъ времето на Тодоръ Александровъ.

ДГ Но Радко знае по добре положението, защото по това време той е билъ въ София.

ИМ Абсолютно неутрално положение. Тогава държавата сеправяше съ комунистите, полицията и войската, защото ония знаеха кой е противника. Комунистите специално отъ с. Белица и други взели да зрестуватъ полковника въ Мехомия, Отиватъ да го арестуватъ полковника и ВМРО имъ казва, не се качайте тукъ, идете въ Дупница. Арестуватъ въ долината на Рилския Манастиръ 30-40 души отъ ВМРО, и ги арестуватъ всичките, и отъ тукъ ще отиватъ на помощъ на въстанието. Ами ангажиратъ селото си, ангажиратъ фамилията си, а ВМРО е организирила всичко.

ДГ Ами какъ си обеснявашъ, че Тодоръ Александровъ спасява Владимиръ Попъ Томовъ. Даже го прати презъ

Югославия да минава. Какъ ти ще ни обяснишъ тази работа.

ИМ Истински казано по тази работа азъ нямамъ никакъвъ аберъ. Много работи има азъ по моя линия си вършехъ и не се интересувахъ отъ други работи. Тоя отделъ ти го водишъ и така до мене не е дошло. Не мога да ти кажа конкретно, но е възможно и това, че тамъ са се крили. Възможно е и други така да са се спасили. Някой хора или единъ човекъ само, който са се крили въ други познати комунистически фамилий, за който въ момента имената не си спомнямъ, а и на много народъ знамъ имената. Петрови и други нали. по заповедъ или на Протогеровъ или на Тодоръ Александровъ, като са поевявали поведение на неутралностъ и така са се спасили.Ето държавата, ето тия който дигатъ бунтъ. Нека полицията, нека войската се разправя съ техъ.

ДГ Става въпросъ друго. Като ВМРО и те съ васъ много тешко обвинение за българската история. Че тя ВМРО е смазала въстанието, и че тя е извършила най големите убийства. А то се оказва, че ВМРО е не само спасила живота на некой комунистически водачи въ Пиринско, а и ги прехвърля презъ границата въ Югославия.

ИМ Ами какво друго да кажа. То е една гигантска лъжя. Какво друго да кажа. Че ВМРО е заплашила посегнала и физически е избила комуниститъ презъ Септемврийското въстание 1923 година, това е най наглата лъжя.

ДГ Ама Г-нъ Радко азъ не мога да си обясня, какъ ВМРО отвличя Владимиръ Поптомовъ и Тодоръ Ангеловъ който, въпреки като водачи на въстанието въ четнически дрехи на ВМРО ги пуска свободно да влизатъ въ Югославия и по нататкъ ги предаватъ на сръбскитъ власти.

ИМ Вишъ какво ще ти кажа. Азъ бехъ въ София и се занимавахъ съ организационнитъ работи въ вътрешна България. И за оноеа време работите ги знамъ само до колко съмъ ги чулъ. Защото мойта отговорностъ бе въ другъ ссекторъ. Подробноститъ за тамъ не ми са били известни. Въ единъ секторъ съмъ. Другия не го знамъ. Значи какъ е станало туй не съмъ могълъ да знамъ.

ДГ Преписватъ, че ти си свършилъ цялата тази работа, а пъкъ ти не знаешъ какво и какъ е станало. А те говорятъ за убийства, ане казватъ че ВМРО спаси всички въстанници въ Разлошко, и ако те беха предадени на полицията или войската до единъ щеха да бъдатъ ликвидирани.

ИМ Ами то е точно така. Знамъ че въ разлошко вдигнаха голема гурултия по тия работи.

ДГ Превзеха казармата, какво повече.

ИМЙ Никой не гои наказа за това Никой ама абсолютно никой не ги наказа, отъ насъ.

ПМ А само псуватъ и плюятъ по ВМРО и Иванъ Михайловъ.

ДГ Аазъ ако това бехъ имъ го казалъ, щеше да ме распънатъ на кръсть.

ИМ Нито единъ комунистъ не е наказанъ.

ДГ Сега другъ единъ въпросъ

ПМ Каквото се говори го снимамаъ.

ИМ Азъ мисля да не е нужно туй.

ПМ А не това което се дискусира е отъ голяма историческа важность и треба да се запише. Това е отъ такава важность , че е не възможно да го възпроизведа безъ да съмъ го записалъ.

ДЪБНИШКИТЕ СЪБИТИЯ 1925 ГОДИНА.

ДГ Сега имамаъ още единъ ама много важенъ въпросъ. Радко много те моля, каквото си запомнилъ да ни го кажешъ. Защото това е станало доста одавна. Преди дълго време.

Още едно обвинение отъ Пиринския край и то лично срещу васъ, което е оставено отъ стенографията. Азъ документалното наследство съмъ гу чель и то внимателно, но искамъ да чуя и ващо мнение. За тая прочута Дъбница Неврокопско. Дъбнишкитѣ събития.

ВП Ами той го е посалъ. Радко го е писалъ, какво още да каже по тоя въпросъ.

ДГ Това което гое писалъ , сме го чели, но азъ искамъ да го чуя отъ него.

ВП Ама има го тамъ, томъ втори въ споменитѣ му. Ами той е афтора на книгитѣ.

ДГ Азъ съмъ чель документитѣ, ама тамъ е имало и разследвания. Азъ съмъ намериль целиятъ Дѣбнишки протоколь, но така каквото можешъ да ни кажешъ.

ИМ Петъ изречения саламъ не мога да ти кажя. Точно щото лично не съмъ ги разследвалъ, и не мога много да кажя.

ДГ Това е така. Обаче вие сте ходили по това време тамъ. Ходиль си при аристуванитѣ. Единъ витъ распитвалъ си ги., кой за какво е задържянь и т.н.

ИМ Нищо подобно Никакъвъ човекъ отъ тези престѣпници не съмъ распитвалъ Не знамъ имаше единъ отъ Неврокопско. Тамъ имаше единъ Староганчевъ иначе смель човекъ, смель и честень , правели сме му честь винаги.Мисля въ България го заловиха, усждиха ли го, убиха ли го избега ли задъ граница, не знамъ какво стана съ него. Той съ негови хора беше излезналъ въ селото, съ некой 20 души и азъ отивамъ да ги погледна. Тѣ ме погледнаха така малко. Гледамъ едно младо момче едва 16 - 17 годишно. Така младо момче, ама никой не знамъ, кой е що е.Оказа се че е отъ една провинена фамилия, но ще страда и плаща греховетѣ на фамилията си. Смелихъ се и го пуснахъ това момче, какво е виновно то за фамилията си.. Некъде отбелезахъ този случай не помня къде. Значи не мога да ти кажя повече Тогава е имало сигорно доклади по тази афера.

ДГ Има, Има.....

ИМ Давалъ показания, ималъ е и свидетели, и се е обеснявалъ по тия работи

ДГ Да, да така е имамъ ги документа.

ИМ Полицията ги има тѣзи документи. Да азъ те разбрахъ. Сигорно катъ са били аристувани, са били распитвани и сведенията давани на полицията са запазени.

ДГ Сега като допълнение имамъ некой въпроси и ще го ликвидираме това. Наще сега понеже се доказва по документитѣ че тамъ са наказани, това го спонема и Иванъ Александровъ. Тамъ са наказани хората на Тодоръ Паница, който бѣха въ връзка съ сърби и гърци. подготвяха ятаци въ Неврокопско, за да посрещатъ тѣхните войски. Но сега упорито некой наши историци искатъ да докажатъ, че това тамъ едва ли не е било чистолище на комунисти, и че отъ

цялата страна тамъ са били дикарвани комунистите и са били избивани.. Имало ли е такова нещо>

ИМ Азъ такова нещо не знамъ Тия обвинения не са ми познати. Но това е комисия отъ специални лъжци. Такива лъжци да се събератъ отъ разни страни, и кой може да каже най големата лъжя по този въпросъ, това да се земе за истината. Това не е нищо друго освенъ една формолирана дълга лъжя. Само изопачени хора могатъ да измислятъ такава лъжя, абсолютно.

ПМ Мислите му сж така исторически и класически не можешъ ги заменишъ съ нищо друго.

ВП Я колко години му давашъ?

ПМ Колко ще му дамъ , мълчи ти как,во значение иматъ годините, когато слушашъ такъвъ бистъръ умъ.

ДГ Айде споредъ свежестъта на имсълъта му, ще кажя само 65.

ВП Абсолютно така е (Истината е 94 години)

ПМ Ти мълчи да не те чуе дявола.

ДГ Сега за годините нема да говоримъ. Азъ пакъ ще наблегна, защото така или иначе на менъ се падна тази отговорностъ и честъта да описвамъ тая история.

ИМ Помни си думата да не забъркашъ. Азъ едно знамъ, че това дете мие паднало да чета по Македонскиятъ въпросъ отъ комунистическите историци, лично съмъ плюль, не по всички разбира се, само лъжи, само клевети, само преувеличения, само партизанство и безумие. Нещо което е отъ главата до петите противъ Македонското дело. Страшни лъжи отъ страна на комунистическите писания. Страшни лъжи по адресъ на Македонското дело, иначе за идеологията имъ, не отъ техъ а отъ Марксъ и Енгелсъ я знамъ. Вечна лъжя.

ВП Имашъ ли я брошурата. „Какво значи Комунизъмъ“

ИМ Комунизъмътъ е 50 на 100 лъжя. Не хване ли лъжята 50 на 100 ножа. Или ще приемешъ лъжята или ще приемешъ ножа. Азъ така съмъ го упозналъ комунизма отъ младини, затова съмъ останалъ далеко отъ комунизма.

ПМ Ама чийо Радко, можешъ ли пъкъ да разберешъ колко щасливъ си, че доживя времето и тербва да признаемъ, че комунизма като учение и идеология е мъртва рухнала утопия вече.

УБИЙСТВОТО НА ТОДОРЪ ПАНИЦА.

ДГ Какъ стана убийството на Тодоръ Паница? Какъ така Менчя го простреля.

ИМ Менчя разбрахъ работи нещо. И тая работа не я довършила. Като приятели я видяхъ. Не вика. Почнала съмъ нещо и ще го довършя. И само ние си го знаемъ.

ДГ А г-нъ Радко каква е тази снимка (глемъ портретъ на стената.) кое езеро е това. Струва ми се е въ Пирина.

ИМ А това е Папазъ Гьолъ. Надъ него се слиза до Бандерица и въ Мелникъ.

ПМ Гоцевъ научихме, че миналото лѣто сте били на поклонение на гроба на Тодоръ Александровъ. Истина лие?

ДГ Вижъ какво. Ходи само наща младежка секция на поклонение. Получи се че преставители на МПО ще дойдатъ на поклонение по случай на 65 години отъ смъртъта на Тодора, която мина презъ Банско, и Пирина. Разнесе се и фамилията на Тодора ще бъде тамъ, но Мария била болна, тъй че само младежката секция се яви. Младежитѣ изчистили гроба отъ буренитѣ слжили венци и написали годишнината. Стоятъ единъ день и се връщатъ

ПМ Оградата на гроба поправена лие ? Следъ като комунистите я разтуриха.

ДГ Но не беше поправена, така че дружеството на 31 августъ бе на гроба на Тодора.

ИМ Добре са сторили. Да има кой да спохожда Тодора.

ДГ Отиватъ, отиватъ и други отиватъ на поклонение на гроба на Тодоръ Александровъ. Сега понеже говорихме за бягството ви отъ България Здравка Стумбова, Стумбови нали ги познавашъ?

ПМ Отъ Цариградъ ли.

ДГ Не те са отъ Бургаско.

ПМ Защото и въ Торонто имаме фамилията на д-ръ Стумбови прекрасни родолюбци, която идва отъ Цариградъ.

ИМ Много добре ми е познато името, но се мъчя да си спомня.

ДГ Тъ сж били въ младежкото дружество въ Бургасъ Здравка Стумбова (мъжътъ и почина), която е нашъ членъ, ми е оставила 10-тина странички спомени за ващо бягство въ Турция.

ИМ Да, да отъ тамъ минахъ. нейниятъ съпругъ и близъкъ на братъ и, сж ти организирали бягството въ Турция. беше ми на акула да ви го донеса, но при бързането забравихъ.

ИМ Имаше, имеше, толкоива хора ми помагаха и обслужваха въ врачанско, плевенско, като тоя берберина съвсемъ ачикъ беха тия работи. А полицията ме търсеше въ Софийския окръгъ главно. (Излизането на Иванъ Михайловъ отъ България и укриването му по свой хора бе уредено отъ Кирилъ Дранговъ.) Следъ преврата на 19 май 1934 година Славчо Чявчето отъва при Иванъ Михайловъ и му докладва-Имаме достатъчно сили съоръжения и припаси да направимъ контра-превратъ. Иванъ Михайловъ му казва ела следъ два чяса (на определено място) ще ти дамъ моятъ отговоръ. Чявчето се явява, но Иванъ Михайловъ го няма. Отива въ Александровата болница където Менчя е на лекуване и таму ги няма. Следъ два дена Чявчето получава нареждане отъ Иванъ Михайловъ.-Въ никой случай- ама абсолютно въ никой случай ВМРО нема да дигне оръжие срещу български войникъ. Това е което сърбитъ искатъ и на което се надяватъ Да настъпи гражданска, братоубийствена война въ България.-

ЗА УБИЙСТВОТО НА КРАЛЪ АЛЕКСАНДЪРЪ.

ДЗК (Дъщерята на Дончо войвода отъ Неврокопъ)Не знамъ дали си спомняте моятъ братъ почина въ 60-тата година. Малко преди това имаше кинопрегледъ, където се даваше ваща среща съ Генералъ Шпайделъ (командира на НАТО). Където ушъ е било уговорено убийството на Кралъ Александъръ. тамъ вие (споредъ тоя филмъ казахте) Тазъ работа ще е сърши мойто шифърче Става дума за Владо Черноземски. (Иванъ Михайловъ се смее като чува това.) Аха точно това казвате на Шпайделъ. Мойто шифърче Владо Черноземски ще свърши тази работа.. Това си спомнямъ добре защото братъ ми специално ме заведе на

кино да видя туй-кинопрегледа и си спомнямъ какъ даваха, кога сес и видялъ съ Шпайделъ.

ИМ Да ама те са го кордисали това. Азъ Шпайделъ нокогашъ не съмъ го виждалъ.

ПМ А голяма шяшарма се направи съ тази работа

ДГ Сега г-нъ Радко въ България не знамъ дали ти е попадалъ „Исторически прегледъ „Публикува една статия на мой колега Георги Марковъ... дали дойде тукъ при васъ не знамъ. И тамъ пише за Марсилския атентатъ 1934 година. Казва че имало преговори между тебъ и германцитъ. Обаче преговоритъ сж се водели на равна нога, че странитъ не са били въ подчинено положение, казвалъ си имъ-Азъ ще дамъ човекъ обаче Владо Черноземски не може да се харчи за по долу отъ генералъ. Такова нещо, възможно ли е да е имало?

ИМ Никога както се казва , никога не се е случвало да приказвамъ два лафа да съмъ ималъ контактъ съ германцитъ, съ дати и записки да е имало такова нещо. Бъха го дали това отъ преди 5 години , опровергахъ го тогава въ Македонска Трибуна...Това е измислица. Може да го има въ живота , но ние не познаваме такова лице. Никога не сме имали такава връска, и съ никого не е говорено, камо ли съ германецъ. Измислици, всичко е измослици.

ДГ Г-нъ Радко, азъ пъкъ за себе си искамъ да уточня. Въобще ВМРО или пъкъ съ тебъ и германски лица ставало ли е въпросъ Владо да се използва въ убийството на краля и то особено на Барту. Ставалъ ли е въпросъ за убийството на Барту?

ИМ Никогашъ съ немецъ на тая база не съмъ приказвалъ. Че съмъ се виждалъ по разни въпроси да , за такива въпроси за борба и т.н. Не. Това цялото е измислица.

ДГ Пакъ за барту. Това коршума случайно ли беше, или планирано?

ИМ Азъ за Барту което знамъ е отъ вестниците. Дали германия е имала интересъ. Дали Италия лие имала интересъ , и ушъ като приятели, ушъ съ среди отъ тия земи сме се насрочили. Цялата дума Барту ми попадна като отъ небето, въ нищо въ никой случай , никога това

Нбарту , богъ да го прости, името му между насъ не е споменато. Ама никогашъ, но знаемъ кой е Барту.

ДГ Добре ама , има една работа не може да се отрече-за Кралъ Александъръ е ставало дума

ИМ Съ кого?

ДГ Да му бъде тегленъ коршума.

ИМ А Кралъ Александъръ да, бе първиятъ. Той бе най отгоре на списъка. Ударимъ ли него удриме цяла Югославия въ сърдцето, не народа. Народа не е виновенъ. Защото въ народа има хървати, има словенци, албанци-те са приятели на македонците. За сърбите да, и то не за всички сърби. Защото не можемъ да говоримъ за Кралъ на Югославия. Имаше и сърби , който се радваха че е убитъ. Азъ знамъ отъ Тодоръ братъ ми, който беше аптекаръ въ Лясковецъ. Половината градъ го познаваше. И като минаватъ презъ аптеката му намигатъ хората. Че техния кралъ е убитъ. Имаше доста левичяри. А братъ ми го е страхъ, тамъ работи и има провокатори, понеже братъ му уредилъ убийството на краля. . Ще го атворятъ и семейството му ще гладува. Ще е безъ хлябъ. Така е помощникъ аптекаръ е.

ДГ Ама тия работи нема отъ къде да се проверятъ вече.

ИМ Отъ начяло до край тия неща са лъжи.. Немците нематъ нищо общо съ тия събития. Ама абсолютно нищо общюо. Сега съ некой отъ техните служби сме имали връски, както сме имали съ България. Но по това нищо. Те сесмеятъ и азъ се смея. Всеки за себе си се смее. Много заблудени, не знаятъ хората. Па искатъ да пишатъ. Некой пъкъ нарочно-за сензация. А пъкъ са лъжи и измислици. Азъ никой отъ тия хора не съмъ виждалъ, не е имало нужда да ги виждамъ.

ДЗК За министъръ Барту пъкък азъ съмъ говорила съ студентъ-лекаръ по медицина -точно по това време, когато е раненъ Барту. Той не е билъ смъртоносно раненъ, а умира отъ кръвоизливъ, умира по небрежностъ. Барту умира отъ кръвоизливъ. Понеже въ суматохата не са му обърнали внимание.

ИМ Точно така го знаеме и ние . Умира от кръвоизлияние. Ако е имало тамъ човекъ да се погрижи за него, щеше да остане живъ. Ама остава безъ кръвъ.

ПМ Нашия Георги Лебамовъ успя да събере отъ разни агенций , отъ новините, Американски, немси, френски, английски, който са снимали на киноматография убийството накрая, ама сниманио отъ различни посоки и положения и изглежда много интересно. Всека година на конгресите убийството на Кралъ Александъръ можешъ да го видишъ по всеко време, и найстина много интересно, какъ едните мислятъ, какъ други мислятъ. Ей хора, за насъ това е най голямото събитие,, най голямото наказание и отмъщение за мъките на нашия народъ. Ударътъ падна тамъ , където най много заболя сърбизма, и то следъ като ВМРО е ушъ растурена, унищожена, всички си помислиха съ Македония е свършено, изгубена е за винаги.

Англискиятъ държавникъ Антони Идънъ въ споменитѣ си описва подробно убийството на Кралъ Александъръ и дава какъ Клемансо плаче съ сълзи на очи- за Този галантенъ войнъ-веренъ приятелъ на Франция е мъртъвъ- Клемансо иска веднага да обяви война на Италия, обвинявайки я въ учястието на убийството, но Англия се намесва и противопоставя съ тази пребързана стъпка. Туй че убийството на Кралъ Александъръ удари въ сърдцето и потресе не само , а и тия който създадоха Югославия. Антонъ Идънъ също казва -Убийството на Кралъ Александъръ е най голямото събитие между първата и втората световна война.Това беха първитѣ истрели на втората световна война.-

ДГ Г-нъ Радко, въ историята има едно обвинение противъ васъ.

ИМ Ако е само едно, хвала богу. Благодаря му на Бога.

ДГ Става дума за едно. Защо вие не дадохте на Иванъ Момчиловъ единъ по стабиленъ пистолетъ, та не можя да разбие главата на Жика Лазичъ.

ИМ Това е грешка на некой неговъ другаръ. И той взель този пищолъ. Не съмъ билъ тамъ. Е това ти е глупави

хора, не е могъл да му разбие черепа..а нема коршумъ нормаленъ здравъ, който да не може да разбие кокалъ ДГ Обаче четохъ , не знамъ дали не беше въ ваши списания , че неговиятъ синъ е писалъ спомени и казва, че този атентатъ срещу баща му го оставилъ вече ненормаленъ и винаги живялъ съ страха , че ВМРО ще го довърши.

ИМ Ами азъ не съмъ тамъ и тѣ говорятъ за мене, и тоизсмишльотини.

ДГ Но пакъ ще питамъ. Какъ стой въпроса съ Преличъ. Въпроса съ Преличъ.

ДЗК Случея съ Мара Бунева.

ИМ Нема що това бе много проста работа. Тя тамъ живее и остана на нея да го ликвидира.

ДГ Той ли беше поставенъ на мерника или краля?

ИМ А тия са две различни неща.Мара като моделиерка, шивачка, си има работа съ сръбкини отъ по високата класа, и се получиха едно-две писма- отъ тамъ отъ добри българи и ме предупреждаватъ, да се внимава да не се верва на Мара. Тя ще напакости на братъ си или на васъ. Тя толкова се е продала на сърбитѣ, че ще направи некая пакостъ , че тя е напълно за сърбитѣ. Значи посърбена. Докато си намери обектъ за револвера.

ДГ Значи това сие чистъ нейнъ изборъ, и го стреля въ защита на студентитѣ въ Скопие.

ИМ Тя си го обмисли това убийство, че да се получи единъ психологически ефектъ лошъ между сърбите, да се отърватъ отъ илюзийте си, че катъ кокетничятъ съ българските жени, ще ги спечелятъ И тя добре го сполучи туй. Мераклия беше за акций.

ДГ Има ли нещо като вождъ на ВМРО да те е ядъ, до сега, че не си го извършилъ.

ИМ Какво къде?

ДГ Ами като вождъ въобще на ВМРО изобщо да съжелявашъ , че не си го направилъ. Че нещо си пропусналъ.

ИМ А сега ти доловихъ мисълта. Азъ мисля че всеки човекъ , който се позамисли и постави въпроса така въ живота си, и си зададе този въпросъ ще ви кажя че, има

много и много работи, който е пропусналъ, можехъ това и това да, , можехъ детето да го подучя да го посъветвамъ, това или онова да преследва. Такава наука или занаятъ да му дамъ, къмъ този път нда го насочя- Така и ние въ обществените работи сме пропуснали, това или онова да направимъ или ако сме имали средства и възможности можеше това да сторимъ, и това и онова и много други работи.

ДГ Е все пакъ за некой случай , некое събитие което си спомняшъ да си пропусналъ.

ИМ Е има, много и много пропуснати работи. Имало е работи, който би могло да се свършатъ, но не е било времето, момента е билъ много по лошъ, да се уморятъ предателите.

ДГ Ами какъ сметате и въ Вардарско и въ Пиринско, който беха опората на ВМРО следъ това се появиха и родоотстъпници, мекедонисти. Това на какво се дължи.

ИМ На това , че ние има да гонимъ външни централи, настанени въ насъ, който са вражески настроени. И въ тия вражески среди винаги сж се намирали противници.

ДГ Но азъ говоря за хора, който са били блиско около васъ и най големи привърженици и между тяхъ са намирали най големи македонисти.

ИМ О, нищо чудно. Колко азъ познавамъ , който искаха и обещаваха да се развиватъ като истински борци и родолюбци, готови и да се пожертватъ даже, после тръгнаха по наклоненъ път и искаха да си създаватъ кариера...Беха готови та продаватъ съвестъта си. Но вината е и нашя, немахме достатъчно наши и по солидни хора , който да можеха да ги наблюдаватъ. Имаше големи идеалисти, който за една две години каратъ , следъ това некая чужда централа му дава по два напалеона да тури въджоба, и е готовъ да си продаде душята. такива случай е имало.

ДГ Защо все пакъ допуснахте скопскитѣ студенти да не се защитаватъ като българи.

ИМ Кой?

ДГ Скопските студенти въ процеса въ Скопие 27-година да не се защитаватъ като българи. Те не се защитаваха както трябва, като здрави българи. Защо се допусна да

не се защитаватъ както трябва., както вие сте препоръчвали? Какво е ващо мнение, становище по този въпросъ? Защо се допусна тази грешка.

ИМ Моето мнение е, че добре се защитаваха , и остана защитата да направи Анте Павеличъ, адвокатъ хърватинъ после стана шефъ на Хърватско. Сръбския обвинителъ го е познавалъ и никакъ не го е обичялъ, за това Анте Павеличъ не е патувалъ съ влакъ, за Скопие, а съ мотоциклетъ и то съ фаръ отзадъ. Отъ Загребъ минава цяла Сърбия и Македония на мотоциклетъ само за да се яви въ Скопие и защити студентите, като адвокатъ. И стигна. Даже което е говорилъ, бе много добре, много хубаво., но те не го дадоха изцяло.

ДГ Това е добре но все пакъ , самите студенти напримеръ, има вашя лична бележка къмъ тяхъ въ съда, да се държатъ като българи, дори съ риска да ги убиятъ, а те се подадоха на лъжите на Бабунски и се държяха не категорично съ целъ само да спасятъ живота си.

ИМ Това е верно. Но ние за това не имъ се сърдимъ. Нито е белжка направена. Напротивъ направятъ си сметка, некой така, некой онака си е казалъ-да поживея па после мога да бъда по полезенъ. Живота няма да ми бъде прикъснатъ тука. Ще ме осъдятъ по малко, ще полежя малко въ затвора , и следъ това утре ще бъда по полезенъ. А може би и амнистия да се даде. И за да не излезе по опасно, защото има и други по млади, ако премного се държатъ остро и дръско и имъ се дадътъ тешки присъди , повече отъ младитѣ ще се обескуражатъ да стоятъ въ движението. А така по 5, по 6 години въ затвора по леко би се приживяло. А когато некой въ затвора прекара 29, а некой и 30 години, съ това се плашатъ повече другитѣ. Въ момента е имало и такива съображцения, та така да се държатъ. Да не се жертватъ и останаха живи. И Димче Чкатровъ и Гюзелевъ и другитѣ останаха живи и пакъ беха полезни, понеже останаха живи, и дочякаха даже и Голема България да стане да дойде и въ Македония, и дадоха своя приносъ тогава и проче и проче.

ДГ Много ми е интересно г-нъ Радко, какъ простихте на този предателъ Караджовъ. На Кирилъ Караджовъ, който предаде студентите. Караджичъ.

ИМ А той е мой съмахленецъ. Отъ Ново Село е той. Да ти кажя право ние презираме този типъ, но не му дадохме голема важность.

ДГ Ама 41 година нали той беше въ Хърватско, и тамъ имаше възможность да се премахне.

ИМ И други имаше възможность да се премахнатъ, азъ обаче казахъ на хърватите , и не можи да се прави грешка. Абсолютно никакво отмъщение на хърватска земя, на хърватска територия не, не...Шпиони могатъ да се биятъ въ Франция, , Англия въ Паришъ, въ Скопие, въ Белградъ, но не въ хърватско. Защото не може да използваме приятелска територия , каквато е хърватско, за да наказваме предатели. Самите хървати беха готови да накажатъ много изверги, но азъ имъ казахъ въ никой случай, това нема да се допусне да стане въ братска хърватска земя. На хърватска територия

ДГ А за същия става дума.

ИМ Той и него го брани. И единъ денъ полегнахъ да поспа и телефона звъни. единъ мой познатъ отъ къщата на Анте Павеличъ Къщата ни беше на 100 метра отъ неговата. Двороветъ ни беха заедно, и ми казва-Да ти прочета една телиграма-Прочети я- Отъ Дубровникъ въ края на Хърватско , поздравява Поглавника съ успеха му за независимо Хърватско,, и му казва азъ съмъ Караджичъ, когото защитавахте въ 1927 година въ Скопие македонските стъденти Анте Павеличъ му отговаря- азъ си спомнямъ единъ Караджовъ 27 година въ Скопие но никаквъ въ Караджичъ не си спомнямъ.- Казвамъ му на Анте Павеличъ-Ти така си го хубаво ударилъ, таквъ шямаръ си му далъ , че не е смеялъ да ти се обади повече Той е комшия мой и, ако той беше съ сръбско име, Анте Павеличъ немаше да го защитава предъ сжда.

ДГ Имало е и случай , проо мене са идвали трима души, нема да имъ споменавамъ имената, единиятъ беше Василь Съюзовъ.

ИМ Знамъ го.

ДГ Имало ли е случай да сте препоръчвали да отиватъ при партизанитъ въ Македония. Единиятъ е той, а другитъ двама...Имало лие такъвъ случай, или не?

ДЗК А чякай азъ да ви кажя. Имаме при насъ . Това бе когато се освободи Македония, отидоха групи отъ насъ, които беха доброволци.

ПМ Това е друго. Това беха доброволцитъ въ Леринъ,Костуръ, Воденъ. Ние тогава отъ школата за запасни офицери се писахме надъ 250 души доброволци, и то само тия които бехме отъ Македония, но бързитъ събития усуетиха това.

ДГ Азъ говоря за 42-43 година , когато се почна партизанското движение въ Македония и отиваха само сърбомани. Вие тогава стъ препоръчали и пощрявали и българи да се присъединяватъ къмъ техъ, като стъ имъ казвали Отивайте че сърбоманитъ пакъ ще върнатъ Македония на Сърбия. Както е билъ случея съ тия тримата. Имало лие такъвъ случай или не.

ИМ Въобще не помня да съмъ ималъ такъвъ сортъ разговоръ, нито пъкъ да съмъ ималъ такъвъ сортъ съждение..

ПМ Те се оправдаватъ сега. Търсятъ извинение , абе той ни препоръчя, азъ не мога да повярвамъ на такава машинация.

ДГ Не това би било логично, защото това, което се оказа истина, е партизанитъ беха само сърбомани, а ако имаше и българи,по другъ би билъ резултата.

ПМ Но видя какво се оказа. Какво направиха съ Методи Ченто, Шятаро, Венко Мрковски и други. Темпо и Кулишевски избиха всичко, което бе съ будно българско съзнание.

ДГ Тъ следъ това можеше и да ги избиватъ, но щеха да затруднятъ сърбоманството.. Но искамъ да попитамъ за 41-ва година Когато влизатъ наше войски хващатъ Коста Пикянецъ и Василь Съюзовъ му е записалъ споменитъ. При него билъ единъ месецъ, и му е записалъ всичко какво е правилъ въ Македония. Известно ли ви е това.

ИМ Идвалъ . Виждалъ ме е въ Загребъ 2-3 пъти.

ДГ А не въ Загребъ. Той е билъ първиятъ човекъ, който ви вижда въ Варшава. 38-година. Следъ като напуснахте Турция И тамъ е записалъ маса работи. Ималъ дълъгъ разговоръ съ васъ и написалъ надъ 100 страници разговоръ съ васъ.

ИМ Право да ти кажя трябва да помисля по това, да си го спомня, че толкова работи има.

ДГ Всичко което стѣ преживяли 38-ма година излизате отъ пленичеството, така да се каже отъ Турция и вие се намирате въ Полша и презъ това време даже и германцитѣ ви преследватъ, като ви взиматъ ту за еврейнъ, ту за полякъ. Той е първиятъ българинъ съ когото се срещате следъ 34 година, и написва 100 страници отъ разговора си съ васъ много интересни ваши мисли, за цялото пленичество въ Турция.

ИМ Коя година е било това?

ДГ За 34-38 година въ Вършава. Ами то е било за месецъ два. Това е билъ дълъгъ разговоръ, за да пише той 100 страници. Това е билъ дълъгъ голямъ разговоръ. Той ми е чель разговора на менъ. Споменитѣ.

ИМ Мъчя се да си спомня, но да е билъ при менъ съ месецъ-два имамъ трудность , какъ да не мога да си спомня.

ПМ Въ Щатите имаше единъ грандиозенъ случай, когато единъ пише за Хауардъ Хюзъ. Издателските къщи щеше да се избиятъ отъ надпреварване кой да му издаде книгата. Оказа се че той отивалъ отъ библиотека до библиотека и отъ тамъ събиралъ сведенията. Катъ се узна, че не е ималъ никакъвъ контактъ съ Хауардъ Хюзъ , всички го изоставиха. Та и нашия човекъ е , може би, направилъ нещо подобно. И той отъ тукъ, отъ тамъ посъбралъ по нещо , комбиниралъ го и прави капиталъ.

ДГ Даде ми спомени също г-жя Мечкарова. Тя е жена на пилномощния министъръ въ Загребъ по това време

ИМ Да, да българската легация бе точно до наща къща. Много почтена жена.

ДГ Ама има много хубави неща е писала за васъ.

ИМ Да прочета неколко страници ще преценя, до колко са верни писаните работи, даже и да са похвални.

Искамъ да ви задамъ единъ въпросъ ина двамата. Георги Димчевъ следъ като се върна отъ Егейска Македония, бе преминалъ презъ доста затвори. Специално въ Централния затворъ е ималъ допиръ съ много бивши дипломати, и политици който също са били по затворите, и бе успялъ да вземе мнението на около 30 души, между който Мечкаровъ и други, саморъчно подписани и то какво мислятъ за идеята по Независима Македония. Всички те са за едно такова разрешение на Македонския Въпросъ. Гоцевъ ти знаешъ ли нещо за тая работа? Оставилъ ли е Димчевъ нещо за тази работа.

ДГ Да знамъ, знамъ за споменитѣ му, но за тези 30 души не знамъ, пъкъ не съмъ ги и челъ.

ПМ Той лично ми го е казалъ туй.

ДГ А за това, че Василь Съюзовъ, като журналистъ се е срещалъ съ надъ повече отъ 50 държавници-сърби, хървати, словенци, италянци, германци и на всички е задавалъ въпроса какво мислятъ за Македония, и всичко е описалъ, това е верно. На Димчевъ спомените имамъ, но това го нямамъ.

ПМ До каква степенъ Костадинъ Палешутски спеколира съ името на Димчевъ.

ДГ Какво спекулира, направо го обвинява че е фашистъ.

ПМ Той даже иска да каже, че Георги Димчевъ билъ противъ Иванъ Михайловъ, и че той щялъ да го убие заради дуй, че билъ за Независима Македония. У дома въ къщи мие расправялъ туй. И му казвамъ. Не на мене-Азъ познавамъ Димчевъ най добре отъ всички, и отъ най блиско. Той обожяваше Иванъ Михайловъ. Азъ съмъ му изнасялъ тайнитѣ писма отъ лагера Богдановъ Долъ до Иванъ Михайловъ чрезъ Американската Легация, да иска неговитѣ съвети.

ИМ Измислени работи, несъществуващи работи.

ПМ Да , да понеже Димчевъ не е между живите сега да се защити, но това е долнопробна работа. Той е историкъ не може да борави съ измишльотини.

ДГ Ти сега виждашъ че азъ питамъ подробности, защото тѣ сж предъ мене, азъ не съмъ отъ тези, който си измислятъ работитѣ.

ПМ Ние съ тебъ вече да си вървиме, че доста изморихме чичьо Радко. Да си запишимъ въпроситъ за утре, и ти си ограниченъ. Нѣма да скачашъ отъ една тема на друга, и нѣма да го прекъсвашъ. Гледай, той е като хубавъ романъ , като го отворишъ и като почне, да ти е драго да го слушашъ, трябва да си подредимъ програмата.

ДГ Г-нъ Михайловъ, утре ще си продължимъ нашия разговоръ.

ИМ Да беше ми приятно заповедайте.

ПМ Не само туй, гледай сега той не е само човекъ, той е жива история, не виждашъ ли катъ си развърже мисълта и езика, но трябва да му се даде малко време, катъ му се върне мисълта въ миналото, не ние да говоримъ, а само да му задаваме въпроси. Това е личниятъ контактъ, нека некой да доде да го обори.

Иванъ Михайловъ. Има въпроси направо ще ви кажя, даже и по 10 пъти да ме питате, по некой работи нема да ви отговоря. Буквално ще го лъжя човека. Значи има и такива въпроси..Но на много въпроси съ удоволствие ще ви отговарямъ.

ДГ Но г-нъ Михайловъ.

ПМ Но, не се опитвай да го изнасилвашъ сега, моля ти се. отговорите на некой въпроси, той ще занесе съ себе си въ гроба. Такъвъ бе живота му.

ИМ Въпреки това има работи, по които не мога да си отворя устата. Това е което искамъ да ви кажя. Щото съмъ далъ клетва, че няма да издавамъ тайни. Така ми се случи на мене. Три пъти ми се е случвало да давамъ клетва. Защото когато съмъ испадалъ въ случая на другъ секторъ и въ друга среда, защото тамъ не знаятъ въ кой секторъ съмъ азъ, и въ този секторъ не може да се влезе, безъ да се закълнешъ. Същата кауза, но различни сектори-така е въ организацията.

ПМ Различни крила, сектори и отговорности, въ който е подразделена организацията.

ДГ Г-нъ Михайловъ азъ искамъ където има клетва по такива въпроси, само да ми се каже. -По този въпросъ съмъ далъ клетва че няма да говоря.

ИМ Има една поговорка дадена клетва, хвърленъ камъкъ.

ДГ Добре ама поколенията ще очякватъ отъ насъ да я обясниме и разясниме, тази македонска гатанка.

ПМ Томъ 5-ти отъ споменитѣ му ще дообеснятъ маса работи и събития.

ИМ За миналото има и работи често пъти, за които не се пише.

ДГ Да, да има много работи. Съгласенъ съмъ.

ИМ Не бива съ тия отговори да улесняваме работата на врага.

ГАЛАНТЕНЪ ГЕРМАНСКИ ВОЙНЪ.

ДКЗ За доброто на дѣлото има неща, който трябва да се премълчяватъ, но пакъ да ви кажя нещо. Германскиятъ Генералъ който командваше германскитѣ вѣски на Балканитѣ отъ фронъта се върна да благодари на татко ми, за помощъта която ВМРО даде на германска армия при влизането и въ Гърция и Югославия. Той даде голема сума на татко, но татко отказа да я вземе, и я подари на Червениятъ Кръстъ.

ПМ Изглежда е било по същото време. Отивахъ често въ Неврокопската митрополия. Въ този денъ влизамъ въ канцеларията на Владиката Дедо Партени, и виждамъ вишъ германски офицеръ. Следъ две седмици Дедо Партени дойде да служи въ Мосомище. (Църковна служба) Обедвахме при чичю ми Ильо, който живееше до самата църква. Дѣдо Партени ми казва, събери група отъ 10-на ученици да се разходимъ до Лясковския връхъ. Бе хубавъ денъ. Нагоре по пътя ми вика.-Забеляза ли преди няколко дена германскиятъ офицеръ въ канцеларията ми?-Викамъ да- Дѣдо Партений- казва- Това беше Филдъ Маршалъ Фонъ Листъ. Върна се отъ Солунъ да ми се извини, че когато напусна митрополията на 5 Априлъ го питахъ къде утива- Отговори ми- Немога да ти кажя военна тайна е- Върна се отъ Солунъ да ми се извини, че не могълъ да ми каже къде утива.

Но понеже сме на тази тема за войната 1941 година искамъ да допълня и нещо друго.

ТИЯ ТАМЪ ВЪ МАКЕДОНИЯ СА ВСИЧКИ БЪЛГАРИ.

Когато пристигнахме въ Гърция въ Лаврионъ лагера за бежанци близо до Атина посрещна ни Христо Лагадиновъ. Казва да отидемъ въ кръчмата „Кали Кардя (добра компания) да ви почерпя за добре дошли. Кръчмата бе пълна съ грътцки офицери , които сж на лечение въ болницата отъ цивилната война въ Македония.

Грътцкитѣ офицери дискосираха нещо доста шумно на високи гласове. Отъ изединъ моментъ , некой имъ даде сигналъ и всички изведнѣжъ млъкнаха. Питаме Христо какво става, каква е тази тупордия? (Той говореше добре грътцки.)- Ще ви кажя после.-

Офицеритѣ дискосирали положението въ Македония. Единъ имъ расправялъ какъ 1941 година билъ на линията Метаксасъ и когато почнала войната, всички свързочни линии били прекъснати и зисечени-Тия тамъ са всички българи. И тогава и сега ако тия хора не ги разселиме по островите въ Гърция никогашъ нема да има миръ.-Товага другъ му казалъ Мълчи, тия на другата маса цивилнитѣ сж български офицери.- Значи Генералъ Филдъ Маршалъ Фонъ Листъ си е платилъ данъка и на Дѣдо Партени и на ВМРО.

ЗА АФТОНОМНА МАКЕДОНИЯ.

ДГ Г-нъ Михайловъ, сега искамъ да ви задамъ най важниятъ въпросъ. Защо 1941 година не обявихте НЕЗАВИСИМА МАКЕДОНИЯ, когато никой нямаше да е противъ?

ПМ (Къмъ Гоцевъ) Въпроса ти е много добъръ, но обеща, че нема да го прекъсвашъ, като почне да обеснява нали? ИМ Бехъ въ Варшава около 3 години и войната надвисваше надъ Полша. Въ Варшава спомнямъ си, си бехме често въ една компания съ 15-тина учители и студенти. Много топли много мили хора, събираха се

тамъ. Бѣха така отчяени, че германцитѣ ще смачкатъ Полша като солъ и съ Полша се свършва. Отчяени хора и туйто. Опитахъ се да ги успокоявамъ, да ги укораявамъ, че войната туко ще е почнала. Кавгата съ Германия туко що е почнала, и си мислятъ съ това войната свърши.-Не, не се отчяйвате, имъ казвамъ- Войната туко що е почнала. Полша не е свършена. Работитѣ ще се развиятъ така, че и Америка ще бѣде замесена, та чякъ и Южна Америка, ще бѣде намесена, че тя тепърва ще се разбърка, и тѣ така се малко успокояваха. Тѣ се бѣха уплашили, че като Полша бѣде погребана отъ Германия, свърши се и съ полската нация. При тия разговори ставаше и дума за НЕЗАВИСИМА МАКЕДОНИЯ, и за Федеративна Югославия и проче, и проче.

И на менъ са ми говорили и наши и блиски, защо не обявишъ АФТОНОМНА МАКЕДОНИЯ? и азъ имъ отговарямъ-

ЕДНА АФТОНОМНА МАКЕДОНИЯ Е ВЯТЪРЪ РАБОТА.

Една Афтономна Македония въ това време Вардарска Македония, гарантирана само отъ немци, и отъ никой другъ , какъ ще я задържишъ? Защото и винаги сме имали наумъ и тоя страхъ. Че ще влеземъ въ дрѣски военни расправий съ руските щикове. Ако българи отъ България, или българи отъ Македония въ една идейна борба, защото така седятъ работитѣ идейно, противъ руската политика, най добре е да си стоимъ на край. Нека други да я почнатъ да видимъ какъ ще имъ върви. Щото тя голяма ще излезе. Намесени сж Русия, България, Германия и ще стане Карма Карашякъ що казватъ турцитѣ..Нема край. И ще ми се внушава на мене, дай да објавиме Фтономна Македония..Повече съмъ се предпазвалъ отъ намесване въ такива работи, отколкото да проевявамъ стремежъ, да се намесвамъ, и да се дава видъ, че ужъ се прави нещо Защото въ момента когато направишъ нещо, трябва да имашъ предвितъ, че другитѣ сж по големи и по силни. Ако остане да се оправяме само съ сърбитѣ, лесно ще имъ

биемъ дуспа..Но сами..само македонскитѣ българи не можемъ да успеемъ. Требва да се държи сметка, какъ гърцитѣ ще реагиратъ, не се знае какъ албанцитѣ ще се държатъ. Остава тогава какво;

ДО ВАРДАРА И СКОПИЕ, ВСИЧКО КАКТО Е СЕГА ЗЕЛИ ГО АЛБАНЦИТЕ

отъ където не можешъ ги изгони. И тѣ сж македонци. Каква е тази държавя? Каква ще е тази НЕЗАВИСИМА МАКЕДОНИЯ ?

ПМ Ама чичьо Радко, има некой, който ги подържя албанцитѣ, западнитѣ, Италия.. Всека нация, всека държавя си има национална политика.Само България и ние си немаме такава национална политика. Само ние си немаме покровителъ.

ИМ Да, да точно, само ние си немаме покровителъ. Значи повече внимание-Азъ говоря за себе си, значи требва да се предпазваме отъ беля..Нашиятъ народъ отъ беля да го пазимъ, нали? Защото малко му требва единъ сатъръ чужъ да мине презъ главата му и толкозъ.

ПМ Искамъ да ви раскажя нешто за опазването. Следъ бягството ни въ Гърция стигнахме въ Солунъ. Слагатъ ни въ едно голямо помещение, преди било тютюневъ складъ.. Има некой 100-тина души имигранти за разселване по стара Гърция. Това е презъ Май 1948 година.Още като се настаняваме и идва единъ Глигоръ, забравихъ му фамилното име отъ село Любойно ресенско Изпратенъ при насъ отъ гърцитѣ разбира се, да ни послушя. Той е грѣтцки шпионинъ, пращатъ го въ Вардарска Македония да събира сведения, за грѣтцкото разузнаване. Приближява се до насъ и братя Македонци како сте, туй онуй завързахме моабета. Преди Втората Световна Война билъ въ Америка. Знае за МПО. И тоя нашенець псува всички лидери на ВМРО...Азъ майчето да му е е....на Гоце Делчевъ, ...на Дамянъ Груевъ...на Тодоръ Александровъ, ако не беа ония сега сакаше да сме гърци или сърби и ситѣ сакаше, да сме помирени, немаше да се тепаме единъ со другъ.- Единъ пътъ, два пъти и го хващамъ. -Глигоръ слушамятъ те да псуешъ по Гоце Делчевъ, Дамянъ Груевъ и Тодоръ Александровъ,

но ни единъ път не те чухъ да псуешъ по Ванчо Михайловъ, какъ така, защо така.- А вика-“Онъ, онъ спаси Македония презъ втората война. Зко не беше онъ отъ 40 до 50 хиляди наши млади деца сакаше да погинатъ на источниятъ фронтъ, како шо стана со хървати,, унгарци и ромънци, со хиляди ойдоа, и не се вратиа назадъ. Затоа кога чуеме името на Ванчо Михайловъ треба шяпка да му свалиме“ - Гледай ти сега една продадена нищожна душа, какъ оценилъ Иванъ Михайловъ и неговото действие или бездействие презъ втората война. Но не е само той. Целиятъ народъ почуства, какъ съ толкова малко жертви се измъкнахме презъ втората война. И трябва да си признаемъ бехме буйни глави. Нямаше да ни вземе много да я подпалимъ. Значи това е най голямата заслуга на Иванъ Михайловъ. **ОПАЗВАЙКИ НАРОДА ОТЪ ОПУСТОШЕНИЕТО НА ВТОРАТА ВОЙНА.** Чичьо Радко разбра ли какаво искахъ да кажя ?

ИМ Да, да, ами вкарай народа въ една такава беля да паднатъ десетина хиляди и повече глави, и иди следъ туй да го дигашъ народа на бунтъ следъ 100 години, или да го карашъ да се бори противъ тоя или оня.

ДГ Да се върнемъ на въпроса, предстояването ви въ Турция Къде ви държяха турцитѣ?

ИМ Където искахъ тамъ. Но по близо беше до Анкара, едно мѣсто тамъ, както казвахъ на жена ми . Както и казвахъ това мѣсто следъ 100 години, ще е като Версай въ Паришъ. Но бѣха подъ голѣмъ натискъ отъ Югославия. Тъкмо ми се изпълни тая надежда, и съ параходъ отъ Цариградъ, единъ месецъ бѣхме тамъ. Следъ това решиха че по спокойно ще бѣде въ провинцията. Преди парахода да прикосне брѣга разбрахъ, че сме въ Мала Азия, Северната чясть. И въ тоя моментъ полицайте ми казаха, че краля е убитъ. И си викамъ -сърбитѣ ни помогнаха, сега сме по добре, по спокмойни, и така взаимно си помогнахме. Той значи Краля се погрижи за насъ, а ние се погрижихме за него. Ечи, Кечи-казватъ гърцитѣ. (настъпи смяхъ и Иванъ Михайловъ се смее отъ сърдце.)

ПМ Какво чувство изпита в този моментъ, на тази невероятна новина.

ИМ Майтапяхъ се съ полицията. Питамъ ги. Има ли некой да заплака в Турция за Кралъ Александъръ?-Пристава казва-никой-казвамъ му-също и в България

ПМ В къщи всички бѣха на работа в полето, събираха последната реколта . Баба ми Вангелия следъ училище гледаше внучитѣ докато домашнитѣ ни, се върнатъ от работа. И не знамъ кой донесе вестникъ. Мисля беше Зора. Азъ единственъ можяхъ да чета отъ децата и баба ми казва-чети, сигуръ има много важно нещо.- Азъ чета а баба само вика -Добре му сториха на кучето, господъ да го убие и него и всички.

ИМ До мене и до наши хора са стигнали толкова обвинения, че македонцитѣ, македонскитѣ българи, са искали да рушатъ българската държавя...но историята ще пише обратното, че в тая и тая година Кралятъ бе убитъ, отъ българинъ но, не в България, а в Марсилия, Франция. Българитѣ отъ Македония показаха, такова здраво национално българско чувство

ДГ Това враговетѣ щяха да го използватъ до немай къде и тешко на България.

ИМ Македонцитѣ се показаха, като културни българи, защото тогава толкова сили се надигнаха, и бѣха готови да онищожатъ българската държавя. Не, нема да допуснемъ това, па ако ще да нема Македонско Движение за 10 години. Но да напакостимъ на България-въ никой случай, това няма да допуснемъ.

ДГ Това азъ ще го опиша като даденъ въпросъ на васъ.

ПМ Малцина могатъ да си представятъ, колко важенъ е билъ историческия моментъ, свързанъ съ убийството на Кралъ Александъръ. Английскитъ държавникъ Антони Идънъ в неговитѣ спомени, подробно описва момента, когато Клемансо съ сълзи на очи плаче за галантниятъ войнъ Кралъ Александъръ и най добъръ приятелъ на Франция. Той иска веднага да обяви война на Италия настоявайки, че тя има пръстъ в убийството му. Но се намесва Англия и войната е отложена. Но Антони Идънъ заключява. **УБИЙБИЙСТВОТО НА КРАЛЪ АЛЕКСАНДЪРЪ**

БЕХА ПЪРВИТЕ ИЗСТРЕЛИ НА ВТОРАТА СВЕТОВНА ВОЙНА.

ДОПЪЛНЕНИЕ.

Презь 1960-тите години немското списание „Деръ Шпигелъ“ писа , че Иванъ Михайловъ и Генералъ Шпайделъ са имали среща на определена дата, въ която среща било оговорено убийството на Кралъ Александъръ. Иванъ Михайловъ опровергава това въ Македонска Трибуна, като казва, че по това време той е подъ строгъ домашенъ арестъ въ Турция.

За външниятъ министъръ на Франция Барту, при суматоката е стрелянъ отъ френската полиция и умира отъ кръво излияние. Владо стреля по министера на войната Генералъ Жоржъ, когато той се опитва да извади пистолета си и стреля. Владо ранява генерала лѣко въ ръката.

Това е описано подробно отъ съдията, който разглежда дѣлото срещу хърватитѣ по убийството на Кралъ Александъръ

Съдията дословно казва-че при разглеждането на дѣлото билъ погрешно информиранъ, че Владо стреля по Барту. Тази частъ отъ споменитѣ на съдията сж публикувани въ вестникъ Македонска Трибуна.

БРАТОУБИЙСТАТА ВЪ ВМРО

ДКЗ Мога ли и азъ да попитамъ . Ама нека се върнемъ на въпроса, кой и какъ почна братоубийствата въ ВМРО?

ИМ Скоро се писа въ България и съ което сме съгласни, че Яне Сандански (Бащата на Донка Зах. Качяркова, Дончо войвода, по заповедъ на Тодоръ Александровъ наказва Яне Сандански) На ВМРО зема 9 години да изпълни присъдата отъ смъртта на Гарвановъ и Борисъ Сарафовъ. ВМРО забавя но не забравя.

ДГ Да Иванъ Александровъ писа туй.

ИМ Убийствата между борците -Право казано почна от убийствата на Гарвановъ и Сарафовъ. Били убити от Тодоръ Паница

ДГ Но по нареждане на Яне Сандански. Какво знаеш за Симеонъ Кавракировъ, войската ли го уби, или четата на ВМРО, която го взеше.

ИМ Кавракировъ въ никой случай, не бе убитъ от наши хора. На всяка цена.

ДКЗ А Кюлюмовъ пише за Кавракировъ, че е убитъ въ Неврокопъ-билъ спасенъ, но когато утива въ болницата, Д-ръ Кара Ивановъ го довършва. Михайловиститъ го стрелятъ и е тешко раненъ Д-ръ Караивановъ го оставя да умре от кръвоизлияние, и затова на Кяти жена му Кара Иванова, водите не знамъ до къде и спираха.

ИМ Азъ за това не съмъ знаелъ. Случайно се случи да отида въ дома на председателя тогава на наща имиграция Докторъ Станишевъ отъ Кукушъ. Вместо да търся човекъ, самъ си му отидохъ, познавахъ се добре и съ него и жена му. Та оказа се, че жената на Станишевъ е сестра на Кавракировъ, значи отъ една такава патриотична фамилия, верна на дѣлото се отдели, отъ насъ, но въпреки туй издадохме заповедъ. Кавракировъ да не се убива.

Много случайно се откри, че той е братъ на жената на Председателя на нашитъ братства. Значи Кавракировъ бе конфискуванъ човекъ. Но много случайно, а си мислехъ, че Михайловъ и другитъ ще знаятъ, че той е братъ на г-жа Станишева. И ако е требвало нещо да се стори за неговата защита тѣ щеха да го сторятъ, и то цели месеци ходатайство не е търсилъ отъ никого.

ПМ Иди да оборишъ сега тази истина.

ДГ Има нещо за Станишевъ 1944 година, който почва компания съ идея, българската армия да остави оръжието си въ Македония на мевстното население, да обяви НЕЗАВИСИМА МАКЕДОНИЯ , и тогава да се присъедини къмъ България.

ИМ Не съмъ чулъ за това. Пръвъ път го чувамъ.

ДГ Ама това е било подготвено презъ 1944 година Юлий-августъ. Той за това става министъръ на вътрешнитъ работи, за да подготви тая работа. Азъ намерихъ между другото и туй, че той влезълъ въ връзка и съ партизанитъ на Тито. Тия които обявяватъ Република Македония въ манастира Прохоръ Пчински

съ Методи Ченто, ама това е преди 9 септемврий, това е на 2 август 1944 година. Извиква го Богданъ Филовъ, като е още министъръ председателъ и му казва-какво ще кажешъ за тая работа-Абе вика хората ги мислятъ, че тѣ сж съ Тито, но тѣ искатъ да използватъ този случай и се отделятъ отъ сърбитѣ, и вика за това знае и Иванъ Михайловъ.-Това се докладва и на Богданъ Филовъ. Отъ друго място г-жя Мечкарова казва за нейниятъ съпругъ Мечкаровъ, който задава въпросъ на Иванъ Михайловъ.

ИМ Знаемъ ги и двамата много добре

ДГ Задава въпросъ на Иванъ Михайловъ. Какво мислите за професора Александъръ Станишевъ, следъ като стана министъръ на вътрешнитѣ работи въ България. Той е една кръгла нула -сте му отговорили вие-верно ли е това?

ИМ Не мога да си спомня.Но да съмъ далъ такъвъ отговоръ за професоръ Станишевъ не вервамъ.

ДГ Но защо не е послушалъ, защото вашиятъ съветъ е билъ да не се влиза тамъ въ правителството.

ИМ Това да. Но никогашъ не е попаднало така ачикъ. Редко съмъ го виждалъ. Но абсолютно разговоръ, по тоя въпросъ не съмъ ималъ Той е солиденъ човекъ, значи да му се направи препоръка тѣй приятелски. Той е свободенъ гражданинъ, не е членъ на ВМРО. Той е отъ много добра фамилия отъ Кукушъ.

ПМ Азъ , което знамъ отъ Георги Димчевъ е че. Когато той отива въ Загребъ да види Иванъ Михайловъ, той носи писмо и отъ Проф. Станишевъ до Иванъ Михайловъ, който казва на Димчевъ-Ще поздравишъ Проф. Станишевъ и му кажи, че получавамъ писмата му. Подразбирайки се , че на писмата на Проф. Станишевъ не се отговаря.

ДГ Вижда се че, има противоречиво мнение.

ИМ Да Димчевъ идва при менъ, и не само той и други идваха.

ПМ Което е по важно тукъ е че, колко много хора искатъ да ползватъ неговото име-Ив. Михайловъ каза туй, той ме испрати да извърша онуй и т.н. Обаче това са приказки изобщо.

ДГ Трудна работа е.

ДКЗ Братъ ми, ми каза, че комунизма е по опасенъ тамъ, където не е на власт. Защото тамъ хората се лъжатъ и мамятъ, че той ще подобри живота имъ.

ИМ Да, да дето е билъ го знаятъ, отвръщаватъ се отъ него, но не могатъ да се освободятъ.

ДГ Азъ искамъ да продължимъ разговора отъ снощи, нали той не е прекъсвалъ.

ИМ Ами заповедайте, винаги съмъ готовъ за моабетъ въ приятелска среда.

ДГ Пакъ така. Но за разни събития. Сега идватъ различни версии. Азъ говоря, за версии, отъ гледна точка на (историческата) наука. Но тѣ сж преплетени и въ политиката. Но мене ме интересува какъ науката ще изясни тия неща. Политиката може да го фалшивицира, но науката трябва да е точна. Сега между двете войни лозунга на ВМРО беше първо

А В Т О Н О М Н А М А К Е Д О Н И Я

Този лозунгъ споредъ менъ, като историкъ не беше много ясенъ. Къде ще се създаде тази Автономна Македония въ коя държява, кой ще я гарантира, кой чясти отъ Македония ще бъдатъ включени въ автономията. Вий какъ го виждате този въпросъ?

ИМ Азъ така го разбирамъ за ония години.

ДГ Става въпросъ за....

ПМ Гоцевъ пакъ ще те збутамъ. Обеща че няма да го прекъсвашъ.

ИМ Цяла Македония, азъ така съмъ го схващалъ. Ако ще бъде цяла, трябва бъде. Второ; Не отъ лично, а отъ гледище, като на българинъ, по добре ще бъде, и тая чясть, която е въ България, да влезе въ такава Македония. Защото тя ще бъде най българската чясть, най опреснена отъ българщината. Има българи и въ Щипъ, Има българи и въ Велесъ, и въ Скопие, но таму има и фанатизирани противници, антибългари. Така че българитѣ отъ пиринско ще имъ влияятъ доста и то положително.Щото онова отъ България прекарало тамъ съ десетилетия, се е оформилъ като здравъ българинъ. Искамъ да кажя, че и сега ако можешъ да направишъ нещо да спасишъ българщината и името българинъ, ще е отъ голяма полза. Напримеръ Стамболийски предложи на мирната конференция, ако Гърция отстъпи нейната чясть, и Сърбия , България веднага ще даде своята чясть въ една такава **НЕЗАВИСИМА ЦЯЛА МАКЕДОНИЯ..** Сега това е световна конференция.

ДГ Г-нъ Радко това е извесно вече, това е ясно. Сега, вие азъ говоря, това е отъ 1919 година до 1933 година, до Горно

Жумайският Съборъ. Сега какъ виждате положението, кой ще покровителствува една АФТОНОМНА МАКЕДОНИЯ, и тя като какъ ще се създаде, подъ чий протекторатъ ще бъде тя?

ИМ Е за времето. Значи съ тогавашенъ мозъкъ говоримъ. Тогавашното българинъ бе възприето, и популярно. Тогавашно имаше такава възможност . Както беха англичанитъ напримеръ, съ ръка отгоре: значи съ десетилетия покровителствуваха Индия, а нямаше, ни единъ жандаринъ английски. Нема единъ пицолъ английски, който съ сила да се налага. Индия 400 милиона управляваха я, държяха е експлодираха я и то маса време. Индийцитъ отиваха да се биятъ за Англия, да я бранятъ отъ немцитъ съ цели дивизий.

ДГ Значи може да се предполага, че Англия би могла да се яви като покровителъ на Македония.

ИМ Ако Англия, не се беше явила и си намереше белята съ Франция и Германия би подкрепила Македония. И би го направила.

ДГ Втори въпросъ . Сега кое наложи на Великия съборъ на ВМРО въ Горна Джумая 1933 година да запишете въ протоколитъ, че отъ днесъ нататъкъ ВМРО ще се бори за НЕЗАВИСИМА МАКЕДОНИЯ. Рова е принципно различие отъ дотогава. Кое наложи тази промяна въ тактиката на ВМРО?

ИМ Какво го наложи ли? Народа, народа го наложи. Всички само това викаха. „Автономна Македония, Автономна Македония,“ Пъкъ все за България мечтаеме. „Независима Македония“ Пакъ все за България. Това е българска работа. Нещо което е, и много вѣрно. И за да се разбиятъ тия работи, приехме този лозунгъ.

ДГ Сега г-нъ Радко има принципно различие между Автономна Македония и Независима Македония. Автономна е полузависима, полусвободна частъ, която чяка да се обедини. А Независима , е държавя. Вие формулирате това 1933 година. Кое промени тази промяна въ лозунга?

ИМ Наложитъ го политическата логика. Наложитъ го необходимостта да ти повярватъ албанцитъ, турцитъ. Албания е малка държавя, но е държавя. Турция не така голема като старата Турция, както преди, но за да те подържатъ трябва да се съобразявашъ и съ тѣхъ.

ДГ Не можемъ още да я разяснимъ тая формула, и некой отъ наше другитѣ събратя, който възприематъ една сръбска теория, която е противоположна на българската и на българскиятъ ни корень.. Това е така, но идва 1941 година, връща се Южна Добружя, наше легални борци вътре начело съ македонскиятъ Таенъ Младешки Съюзъ, начело съ Чкатровъ, Гюзелевъ и Тимчевъ и всички други по цѣла Македония, даже и ваши последователи до единъ включително и всички македонски комунисти изоставятъ лозунга за „Независима Македония“, и издигатъ лозунга Голема Обединена България. Това какъ ще го обясните.

ИМ Що какъ да го обясня?

ДГ Не, вие формолирайте го, какъ стана този завои въ тактиката на ВМРО? (Тукъ има малко разговоръ, който трябва да се разчете съ усилвателъ)

ИМ Непросветени хора, който не сж вникнали въ целитѣ на Автономна и Независима Македония, могатъ да си бръщолевятъ каквото си искатъ. Но главната целъ и на едната и на другата формула е ОПАЗВАНЕТО НА БЪЛГАРЩИНАТА. И НЕКА ПОДЧЕРТАЯ. МАКЕДОНСКОТО ДЕЛО И ВСИЧКИ НЕГОВИ ЛИДЕРИ, ПЪРВО СЖ ИСКАЛИ ДА СЕ ОБЕДИНИМЪ СЪ БЪЛГАРИЯ. ПРИ НЕВЪЗМОЖНОСТЪТА ДА СЕ ОБЕДИНИМЪ, СМЕ ТЪРСИЛИ ДРУГИ ПЪТИЩА.

ДГ Добре ама цѣлото население въ Македония се обяви за лкционнитѣ комитети за обединение съ България, и лозунга за Независима Македония, презъ 1941 година напилно исчезва.

ИМ Ама слушай, народа ни също винаги е билъ за обединението си съ България. Но въпреки това, немали сме достатъчно воля и КУРАЖЪ ДА ГО ГОВОРИМЕ ОТКРИТО и за да се затвори устата на Ромъния, която е винаги била противъ ГОЛЕМА БЪЛГАРИЯ ИЛИ РАВНА НА НЕЯ, ДА ЗАПУШИМЪ УСТАТА НА ГЪРЦИЯ И СЪРБИЯ, НА АЛБАНИЯ И НА ПРИЯТЕЛИТЕ ИМЪ, КОЙТО СА ЗАДЪ ГЪРБА ИМЪ, СМЕ ИЗДИГАЛИ ЛОЗУНГИ ЗА АВТОНОМНА ИЛИ ЗА НЕЗАВИСИМА МАКЕДОНИЯ. НА ПРИМЕРЪ АЗЪ ТУКЪ СЕГА СЪМЪ ВЪ ТАЗИ ДЪРЖЯВА (ИТАЛИЯ) , НО НЕ СЕ БОЯ, ЧЕ НЕКОЙ ЩЕ ОТИДЕ ДА ИМЪ ДОНЕСЕ, ДА ИМЪ КАЖЕ НА

ПРИЯТЕЛИТЪ; МИХАЙЛОВЪ КАЗА ТОВА, ОНОВА И ТАКА НАТАТЪКЪ.

ПЪРВО ОТЪ ИТАЛИЯ СЕ БОЯХА, НАЩЕ ХОРА СЕ СТРАХУВАХА, ИТАЛЯНЦИТЕ ЧРЕЗЪ АЛБАНЦИТЕ, ДА НЕ НАХЛУЯТЪ ТАМЪ ВЪ ВАРДАРСКО. ЗНАЧИ ОТЪ ИТАЛИЯ СЕ БОЯХА.

Спомнямъ си Метаксасъ беше на власт, Мусолини прати своя помощникъ министъръ, и шефа на грътцкото правителство Метаксасъ, запасенъ офицеръ, малъкъ човекъ на ръстъ му казва на италянеца. „Вие не сте министъръ Председателъ на Гърция“ Гърка му казва - Вие не можете да ни третирате като колония, това е грътцка територия.“ Извини се взима си пардесюто, и отъ тоя моментъ Мусолини счита Албания като чястъ отъ Италия. А оня сербесъ гръкъ удри съ юмрукъ по масата. „Какъ вьнъ отъ стаята“, и въ този моментъ Гърция отвори война на Италия. И що стана, италянската армия що беше въ Албания , яде кютекъ отъ гърцитъ. Вместо Мусолини да прибере Гърция и я направи чястъ отъ Италия, яде кютекъ отъ грътцката войска. Спаси я Германия.

МАКЕДОНСКИТЕ ПАТРОТИЧНИ ОРГАНИЗАЦИЙ

ПМ Това което ни тревожи най много е , че Вие сте съветвали МПО да почне да работи съ сърбо-комуниститъ отъ Скопие, и технитъ **организаций въ Америка. Азъ имъ казвамъ. Това никогашъ немога да повярвамъ, азъ знамъ Иванъ Михайловъ, знамъ какъ мисли, знамъ цялата му душа и сърдце, когато става дума за сърбоманитъ въ Скопие. И сега наистина се прави опитъ отъ братята Георги и Иванъ Лебамови, да се направи единъ завой въ тактиката на МПО. Азъ донесохъ тукъ едно протестно писмо, мисля вие имате копие отъ него. Искамъ тази работа да се разясни. Какъ Вие мислите за една съвместна работа със сърбо-комуниститъ**

ИМ Азъ за пръвъ пътъ чувамъ това.

ПМ Отъ две места ни се каза, че Вие сте давали такива директиви

ИМ Това е фантазия. Съ много плъзлива измислица сж излезли, ако могатъ да подхлъзнатъ МПО по белградската пътека.

ПМ Азъ знаехъ че е измислица. Но отъ друга страна сега и титовци отъ Скопие натискатъ, понеже и тѣ сж притиснати отъ всички страни. Тѣ всичко друго приематъ, но не искатъ да признаятъ че сж българи. Поне открито.

ИМ Това пъкъ е най важното

ПМ Естесвено. Ако не признаятъ че сж българи, каква смисълъ има. За какво сж ни.

ИМ По добре съ турцитѣ въ Македония да сме приятели отколкото съ тѣхъ. Тѣ ни признаваха за българи 500 години

ПМ Значи горе доле този въпросъ го разяснихме.

ИМ Съ турчина е на ясно, а той ушъ приказвашъ съ българинъ, а не го знаешъ на коя страна утива.

ПМ Чичо Радко, дай да се върнемъ пакъ на формулата за „Независима Македония.“ Дай да ви раскажя единъ случай. Вие познавате добре Блажьо Марковъ въ Торонто..

ИМ Блаже, какъ да не го познавамъ и него и жена му Лоза. Много добри хора отъ по старата имиграция.

ПМ Ха тѣ същитѣ. На Блажьо братъ му е обитъ отъ гърцитѣ въ партизанската война 1948 година. Дветѣ му деца сж задигнати отъ партизанитѣ. Момчето успява да се добере до София, а момчето остава въ Скопие, и тамъ титовци го обработватъ добре.

Донасятъ го въ Торонто съ жена му на свадба. Въ хотела на свадбата сме некой 8 души и Мирко съ жена си, и той ми казва.

-Пандо съжелявамъ, че утре си заминавамъ. Ако бѣхъ останалъ за два три дена , отъ тебъ щеше да направя най големъ македонецъ.- Отговарямъ му- Мирко азъ също съжелявамъ. Защото“ Сестра ти въ София е българка Цѣлиятъ ти родъ въ Америка и Канада , сж отявлени българи въ МПО. Ти отъ менъ дали ще направишъ македонецъ е въпросъ, но азъ отъ тебъ гарантирамъ ти, ще направя добъръ българинъ. Когато казахъ думата -добъръ българинъ-, жена му имаше чяшата съ ракия въ устата си.Тая мискинка като чу думата българинъ повърна въ чяшата. Задави се . Мирко мъжътъ и трябваше да я удри по гърба. Виждашъ значи, колко душевно сж ги отровили сърбитѣ тѣзи хора. Целиятъ му родъ българи, само той единственъ билъ на правъ пътъ. Сега да предположимъ,

при днешнитѣ условия, се създаде една Независима Македония, въ която човекъ се страхува да каже, че е българинъ. Независима Македония, въ която нѣма българи.

**ИВАНЪ МИХАЙЛОВЪ- Е ДА ВИ КАЖЯ ПЪКЪ,
МАКЕДОНИЯ БЕЗЪ БЪЛГАРИ, ОГАНЪ ДА Я ГОРИ.-**

ДГ Сега за последнитѣ събития станали въ България, създаването на Македонскитѣ Културни Дружества въ София. Какъ мислите по тоя въпросъ ?

ИМ Ами за това нищо не знамъ. Азъ, знамъ , че напоследъкъ некакви дружества поникнаха, нали на Македонски Българи, нито знамъ програмата написана, немамъ я на ръка, за да кажя какво мисля. Много малко дни има отъ тогава, отъ като получихъ тоя хаберъ. Не знамъ значи, какви факти, ни какви деяния публични, за да казвамъ мнение по таквизъ въпроси.

ВП По начяло какъ виждашъ работитѣ, по това явление.

ИМ По начяло не е лошо да имаме , въ България да кажя въ Нова България, понеже има малко промяна отгоре нали, ако позволи да има легални организации на Македонскитѣ Българи, става дума за легални организации....Такива организации е имало въ България, още отъ миналия векъ...Още отъ къмъ 1890-91 година, още отъ тогава почватъ да се организиратъ дружествата, по малки, по голѣми, после прерастнаха доста. Но нищо повече не знамъ.

ПМ Още преди ВМРО да се появи на сцената. Сега трябва да знаемъ мнението Ви, какво трябва да е отношението на МПО къмъ новосъздаденитѣ македонски дружества въ България?

ИМ Същото мнение, което съ десетилетия подъ редъ МПО и имиграцията въ България сж имали помежду си. Това е, че отъ България хората наши не бѣха утивали да ги видятъ ония отъ МПО въ Америка.. Едно две посещения отъ българскитѣ общественици. Никой нищо, не знаеха за тая имиграция. Но веднѣжъ се сетилъ единъ бившъ министъръ отъ кабинета на Стамболийски, забравихъ му името.

ВП Помачевски.

ИМ А да Помачевски. Испратили го да свърши нека работа, и го испратили при българи, тамъ. Това сж хора на МПО, това сж хора на ваща организация Нѣмаше думи той, немаше фраза , за да искаже удовоствието си. И казва -азъ чета за възраждането-, както и ний сме го чели. Но казва тамъ като видяхъ тия хора, а тогава хората беха отъ старото поколение. Казва -почуствахъ каква е била епохата на възраждането въ България. Въ България се родихъ, израстнахъ и образовахъ и прочее и прочее, но въ Америка отидохъ и почуствахъ каква е била епохата на възраждането, презъ турския режимъ, когато въ България се повдигаше българскиятъ духъ.- Толкова му харесало. Следъ това втори пътъ отива да ги види и катъ се върна, дойде да ме види, и ми се похвали отъ хората на МПО. Като сега го помня. Извинявамъ се, но ще трябва да ви го кажа. Въ едно село бѣхме въ Джумайско, отъ една страна Пирин отъ другата полето, едно силно слънце, живъ човекъ нѣма въ селото, и домашнитѣ ги нѣма, всички сж на полето, и ние двама сме седнали тамъ, поразшетахъ се , дали нема да намера шише ракия, азъ не пия, но да го почерпя него човека.Говорихме си за тамъ. Друго що бехъ казалъ, че имиграцията не е била посещавана отъ никой отъ българскитѣ министри и управници. Въ по ново време сега има повече интересъ отъ колкото преди.

ПМ Това което казахте за тоя министъръ отъ кабинета на Стамболийски е вѣрно. Сега отъ многото, който идватъ и се връщатъ чиновници постоянно по Северна Америка, много отъ тѣхъ тамъ разкриватъ, че е имало и то колко болезненъ билъ Македонскиятъ Въпросъ.“ Единъ бившъ български консулъ въ Торонто Поповъ ми казва-Въ Торонто научихъ и разбрахъ, че има Македонски Въпросъ и колко болезненъ е.- Питамъ го, -Когато Ви испращатъ на вѣнъ отъ България, не Ви ли подучяватъ и запознаватъ съ атмосферата, въ която попадате, за да знете какъ да се държитѣ- Казва- Нищо, абсолютно нищо.- Не забравяйте въ Торонто има около 100,000 наша имиграция, която се върти около наше църкви, а има и толкова други околоръцкитѣ църкви отъ Македония, също който ушъ минаватъ за гърци, но всички

говорятъ и разбиратъ добре български. Следъ София, най голѣмата имиграция отъ Македония е въ Торонто. Затова азъ мисля като се доразвиятъ отношенията между братствата (СМД) и МПО и тия съ българско съзнание отъ Вардара и Егейска Македония, ще играятъ голяма роля въ бъдащето, развитието на нещата въ Македония.

ИМ Дано, дано, дано има успѣхъ въ тая работа.

ПМ И това неминуемо ще се отрази и въ останалата чясть на Македония. Щото всички тѣ сега чувстватъ натиска , който до сега е билъ надъ тѣхъ..за сега малко отслабва и олеква и почватъ вече да си задаватъ въпроса. ОТЪ СЕГА НАТАТЪКЪ НА КЪДЕ? ПОЧВАТЪ СТРАХЛИВО ДА ПИТАТЪ, ЗА ТОДОРЪ АЛЕКСАНДРОВЪ, ПРИЗНАВАТЪ ИВАНЪ МИХАЙЛОВЪ, САМО ЕДНО ОЩЕ, ОТКРИТО НЕ ПРИЗНАВАТЪ, ЧЕ СЖ БЪЛГАРИ. А и то ще стане съ време. Сега въ последнитѣ 5-6 месеца , какъ бързо се изменятъ нещата, не можешъ да повярвашъ дали, не е сънъ.

ИМ То вече се вижда, не може да се крие.

ПМ Мисля но и Гоцевъ, може да добави нещо по тоя въпросъ, защото тия отъ Вардара, пкъ всички него го търсятъ. Нали е отъ тамъ, на него му вѣрватъ, на него иматъ повече вѣра. Требва да заключимъ обаче, че българскитѣ общественици, сж може би единственитѣ въ свѣта , който не се интересуватъ отъ сждбата на Македонската и Българска имиграция. Едно голямо неисползвано богатство, което би могло тъкмо сега, да бъде въ такава полза и на Македония и на България.

ДГ Сега азъ говорихъ съ Г-нъ Михайловъ по този въпросъ, че официално, полуофициално, че вече скопани притиснати отъ албанци и сърби търсятъ всевъзможни връски съ България, отъ много одавна , както и Пандо каза нѣматъ хаберъ какво е това националниятъ въпросъ. Менъ ме търсятъ пкъ , защото знаятъ, че съмъ отъ тамъ и имаме общъ езикъ. Следователно събитията бързо се движатъ, и могатъ да ни наложатъ, ама много смели решения, въ това положения, ИВАНЪ МИХАЙЛОВЪ трѣбва да си каже думата... Защото да не испадниме въ смешно положение.

ИМ Много смешно би било, ако това се допусне.

ДГ Ние казваме едно, а Иванъ Михайловъ казва друго. безъ да знае го оспорва.

ИМ Го оспорва.

ДГ Ще кажатъ, чакайте бе Иванъ Михайловъ казва друго, каква е тая работа..Иванъ Михайловъ го оспорва.. Ние не искаме тая работа.

ИМ Въобще не трябва да има недоразумение. Трябва умело , да не се стигне до нежелателно положение, да има различия, че еднитѣ казватъ едно, другитѣ друго, па ония третитѣ съвсемъ на друга страна пъкъ.

ДГ Е сега напримеръ въ МПО се говори, че Иванъ Михайловъ дава директива да се работи въ най тесни връски съ Скопскитѣ организации. Сега това може ли да бъде сериозна работа?

ИМ Не е сериозна разбира се. Тия които са го казвали, не могатъ да се взематъ за сериозни хора.

ДГ Ама тѣ не са го казали така само за моабетъ. Тѣ го казватъ, само за да заблудятъ некой.. Има и друго. Сега това е въ Америка, но въ България се намиратъ хора отъ най различни среди, сега когато има едно разбуждане и тѣ не могатъ да спѣтъ, сега измислиха друго. Абе истина е всичко е така, ама, Иванъ Михайловъ не иска и да чуе, да има обединение между българитѣ, той е изрично, категорично противъ, обединението на българитѣ...Той си е македонецъ.

ИМ Отъ другъ народъ е.

ДГ А, така отъ другъ народъ е . Това сега се чува въ България. И пакъ сръбски емисари плюскатъ между българскитѣ народъ. А пъкъ народа нема информация, не знае нищо, и си казва, ами щомъ Иванъ Михайловъ го казва, значи той знае , това е истината. Ето значи необходимостта, тукъ се създаде малко атмосфера, малко добра обстановка между насъ. Да кажеме ние въ България сме на ясно, ние тамъ милионъ и половина, два или колкото и да сме, и да се явятъ предъ насъ сръбската агентура, тя ще бъде залята, ще бъде удавена, ще изчезне отъ наше редици. Ама тукъ са по малко въ имиграцията. А въ имиграцията пъкъ, се слуша думата на Иванъ Михайловъ. Трябва да сме абсолютно на ясно и на чисто. Българското племе, когато ще го защитаваме, ще го защитимъ съ всички факти на времето а другъ е въпроса, какви политически формули, събитията ще ни наложатъ да издигаме и проповядваме. По това искамъ Иванъ Михайловъ да е, ясенъ, точенъ и да не се забъркватъ хората.

Защото има хора, за които Иванъ Михайловъ си е лидера на движението. И каквото каже това е. Ето за това мнението на Иванъ Михайловъ и неговото становище по дадени въпроси трябва да е точно и абсолютно ясно. А това ще спомогни да се изяснят и много работи и за насъ въ самата България. А особено това пъкъ ще бъде необходимо за нашите хора въ Варадарска и Егейска Македония, какво точно е казалъ Иванъ Михайловъ. Има хора, които не признаватъ Иванъ Михайловъ, и казватъ забравете го, той е история, но има много хора пъкъ ще кажатъ, абе той е билъ начело на движението за близо цялъ векъ, и той най добре знае, какъ стои положението, и по въпроса за народността, и по ъи по лозунгитъ по разрешението, и по кой пътища се върви, съ кого ще се върви, хората очакватъ да го чуятъ направо отъ Иванъ Михайловъ. Следователно време е Иванъ Михайловъ чрезъ Македонска Трибуна или чрезъ вестникъ отъ тука да си каже думата. Преди известно време издадоха отъ тукъ 2-3 вестника, които много добре се посрещнаха въ България. Чрезъ единъ свой вестникъ да се излезе съ свое виждане по въпроситъ, и да му стане ясно по целиятъ святъ, каква е неговата позиция по дадени въпроси, както е била отъ 65-70 години насамъ. Ясенъ ли съмъ?

ИМ Съвсемъ ясно. Само че, чюдя се кое средство да приемемъ, за да стане ясно на ония, които се колебаятъ по нашия въпросъ.

ДГ А това да го размислиме. Трябва да измислимъ това, кое е за насъ най подходящо. Вашъ вестникъ. Може едно интервю, съ което тука, интервю се издава и отъ тия, които си го правятъ и пишатъ. Въ тоя моментъ обаче и особено и българитъ където и да се намиратъ по свѣта и въ България и въ Македония и въ Америка, трябва всѣки да знае „Евангелието на Иванъ Михайловъ.“ Той за какво е? За каква Македония е, за каква формула е, за каква народностъ е? Това е много важно защото се спекулира съ него. Ето азъ съмъ ималъ разговори съ три големи хора, които искатъ да ме убездаватъ, че Иванъ Михайловъ се колебае по народността, да кажя това, не го споменавамъ, защото знамъ, че това не е така. И тамъ съмъ казалъ чякайте бе, и на края пакъ тоя вестникъ ми послужи, дето излезе 90-та година отъ създаването на ВМРО. На края имъ го дадохъ и имъ викамъ ето ви го, ако сте грамотни четете. Тукъ Иванъ Михайловъ преди две години си е казалъ за ничий път,

пакъ какво мисли, виште на какъв езикъ е писалъ, съ каква азбука е писалъ, и какви идеи той пропагандира вътре. Вижте , прочетете расъздавайте. Омуване по наши работи не може да има.

ИМ Само че тия работи треба да се представятъ предъ учитѣ на ония, които са заблудени по въпроса.

ДГ Мисълта ми е друга, г-нь Михайловъ. Да кажемъ те са 5-6 човека интелектуалци, се събрали, ние се знаемъ, разбираме се, споримъ по разни въпроси, но пакъ горе доле се разбираме. Въ края на крайщата ей такава ни е историята. Ама народа обикновениятъ гражданинъ , какъ да знае тази работа. Ще Ви кажя, че народа въ Македония до денъ днешенъ не знае, кой, какъ, и къде , и защо създаде „Македонска Нация“ и „Македонски езикъ“ Никой въ Македония не знае за тая работа, освенъ тия сърбоманитѣ, по върха на управата.

ИМ Не само въ Скопие, а и въ България не я знаятъ тая работа.

ДГ Въ България да, но въ Македония, даже и тия които се пишатъ учени академици, и тѣ не я знаятъ.. Къде е взето решение и защо?

ПМ Нематъ и представа какъ се измисли тая нова нация.

ДГ Нѣматъ нито хаберъ. Но азъ напримеръ, съмъ се хваналъ на това хоро, и ще раскрия въ документи отъ Коминтерна и българската комунистическа партия и на всички тия които не знаятъ, какъ се е родила тая „Македонска Нация“, ето това е по документитѣ. Виште кой сж били тия , и кой е наредилъ и защо? Да унищожятъ България, е наредилъ Сталинъ, Тито и Димитровъ, ще имъ кажя, но и Иванъ Михайловъ и той ще треба да си свърши неговата работа.

ПМ Слушай, Ама Иванъ Михайловъ, никогашъ не е спалъ по тия въпроси. Още въ 50-те години писа най популярната брошура „Сталинъ и Македонскиятъ въпросъ“ Писа и други.

ВП Сега скоро ще излезе интервю по италянско списание и ще обясни добре. Тамъ той бичюва здраво „Македонска Нация“

ДГ А това сега е друго. Нова и хубава работа, ще трябва да ни дадете копие от това интервю. Така трябва.

ВП А не, докато не бъде публикувано в това списание, в чюжбина не е лесно да се правят изявления. Трябва да се внимава с когото се говори.

ПМ Не можеш го подхлъзна, той има достатъчно опитност за да знае с когото и какъ трябва да говори.

ВП Слушайте, той непрекъснато в писма, в поздравления за Нова Година до Конгреситъ на МПО и проче, той винаги е бил на предната линия да защитава българщината в Македония.

ДГ Г-нъ Михайловъ сега въпроса е такъвъ. Вие сте казвали, казвали на света, та до тука му е дошло на свѣта какво сте казвали. Ама всичко това стига само до определенъ кръгъ отъ хора, до 1000-2-3-5-10,000. Но какъ да направимъ, че ващо мнение да стигне до 12-тѣ милиона българи, който всички трябва да знаятъ ващо мнение.

ВП Вие ще пуснете споменитъ му, да се четатъ в България.

ДГ Не стигатъ малко са, колко сж томоветъ.

ИМ Само съ толове не може това. Трябва книжарницитъ, витринитъ да се залееятъ съ такива материяли и литература, така както правятъ другитъ страни.

ДГ Вие ще трябва да излезете съ една малка брошурка каквато беше „Искорестяване на свещената истина“ едно. Едно интервю послание сегашно, защото днешнитъ събития сж , по съдбоносни отъ събитията следъ 9, Септемврий 1944 година. Едно обръщение до всички българи въ свѣта., не тукъ , не тамъ до всички.. Въ туй важно време българина да си запази народността, да знае че другитъ народи, обединението, както си го правятъ сега германци, молдовци, не противно на народната имъ култура национални закони, обичай и т.н. Всичко което може да се направи за единството и за известяването на българската нация въ тоя моментъ да се каже „Иванъ Михайловъ е за това“ Примерно да се даде да го чуе всеки човѣкъ, да го знае всеки човѣкъ, да го има всеки човѣкъ като евангелието; какво казва Иванъ Михайловъ. Сега азъ мога да излезна по телевизията, по вестницитъ. Това сега е лесно, но Иванъ Михайловъ трябва да си каже думата въ

тия бурни съдбоносни времена, тия работи трѣбва да се изеснятъ.

ИМ Най важното е това сега; трѣбва да се притисне много така, че повече отъ два прѣста да не е писано. Стане ли пѣкъ въпросъ ЗА ОБЕДИНЕНИЕ СЪ БЪЛГАРИЯ ИЛИ ПѣКЪ ЗА НЕЗАВИСИМА МАКЕДОНИЯ КАКТО СЕГА СЕ ГОВОРИ. Помня като ученикъ въ София, помня като сега, македончета едни съ вестницитѣ подъ мишницитѣ търсеха по улицитѣ и викаха „АВТОНОМНА МАКЕДОНИЯ“ , Вечеръна поща излиза къмъ 6 чяса. Нямахе бутки тогава, продаде единъ пакетъ, вземе другъ, значи да се разгласи по улицитѣ. Не знамъ по кой начинъ да го планираме.

ДГ По България и Македония вече дружествата ще иматъ грижята. отъ Вардара вече по 50,000 души дневно идватъ въ България.

ВП Единъ моментъ Гоцевъ, той знае ли че го снимашъ?

ПМ Азъ го снимамаъ, и ти го гледашъ апаратчето вече три дена, искашъ да кажешъ, че не си знаела? (Вида взема Иванъ Михайловъ въ друга стая за 5-10 минути. Иванъ Михайловъ се върна другъ човекъ.. Настояваше да оставя лентитѣ при техъ. Отговорихъ, че тукъ е записано само 5-6 минути. Другитѣ ленти сж въ хотела. Вида настоя да ги оставя. Казахъ имъ сърдито; Въ името на Иванъ Михайловъ, имамаъ не една, а две смъртни присъди. Унищожена бе не само фамилията ми а , целиятъ родъ заради участието ми въ Македонското Освободително Движение. Азъ не заслужавамъ такова третиране. Моята мисия тукъ е вече свършена. Азъ си отивамаъ. Намеси се Димитъръ Гоцевъ“ (Не бива така свой хора сме-не е хубаво. Вида поомекна и вика,-продължявай да го снимашъ- Но азъ изгубихъ желанието си и прекратихъ. Напуснахъ съ горчивъ вкусъ въ устата си, отъ целия този скандалъ.)

Следъ този разговоръ Иванъ Михайловъ излезе съ интервюто по италянското списание „Стория Илюстрата“ Послания къмъ народа въ Пиринска Македония, Интервю по българската телевизия, и предъ в. Нова Македония, която скопјани отказаха да публикуватъ.

Следъ 19, Май 1934 година укриването, охраната и сигурността за живота на Иванъ Михайловъ и Менчя въ България, до прехвърлянето имъ въ Турция бе поверено на Кирилъ Дранговъ.

Тази чясть за Протогеровъ трябваше да е следъ Дъбнишките събития, но се забърка въ кампютара, прощавайте.

УБИЙСТВОТО НА АЛЕКСАНДЪРЪ ПРОТОГЕРОВЪ 1928 Г.

ДГ А по въпроса за комунизма до тука сме на ясно, сега ако те изморихме, малко да те оставимъ да си починишъ. Ще оставимъ ти да решишъ да не те до изморимъ. Сега какво можешъ да ни кажешъ повече за убийството на Протогеровъ. Нещо повече което си спомняшъ и не си ималъ възможностъ да го опишешъ. Нещо извънъ историята и документитъ, коетоне е било описано.

ИМ Защо бе убитъ Протогеровъ. И за обществото и за васъ нямаме абсолютно нищо ново, а по това не може да измисляме. Така ще бъде, което можяхме го казахме всичко. По този въпросъ не може да измисляме.

ДГ Понеже некой тамъ , некой наши историци се опитватъ да докажатъ, че той е преставлявалъ нещо като пряка опасностъ , така да се каже да се наложи като лидеръ въ ВМРО. Това е абсурдъ, но имало ли е основание за това.?

ИМ Не. Първо ония който малко струваха некая пара да кажемъ по 5 или 10 долара, струваха като хора, ще има и косуръ тука, некой пасоли въ движението, голямото мнзинство до единъ го знаеха , че е боленъ човекъ. Протогеровъ бе единъ човекъ съ болно честолюбие.

ВП Чякай да кажя нещо отъ майка ми за Протогеровъ.

ПМ Ти не се намесвай и го прекъсвашъ сега, нека си продължава.

ИМ На Вида. Ти не се бъркай сега. Най добре е да не ме пресичашъ.

ПМ Тъкмо му открихме интимната мисълъ на чичьо Радко, ти го прекъсвашъ недей така.

ДГ Интересува ме друго нещо. Азъ намерихъ документи на Протогеровъ за неговата Масонска дейностъ. Той билъ единъ отъ великитъ Майстори. Той е билъ голямъ Масонъ.

ИМ Ха. Па това, на менъ ми е най смешно.
ДГ Не това е смешно, но друго нещо.

ИМ Че въ такава сириозна публика е билъ търпянь. Това пъкъ никакъ не мога да го разбира. Колко са били колтурни тия хора Масонитѣ. Може да са много културни.

ДГ Има такава идея, че около 26 и 27 година подъ влиянието на френски масони, всъщность тѣ сж били сърби, сега като имигранти тамъ станали Френски масони и като такива е било правено натискъ върху българскитѣ масони, така да се откажатъ отъ здравата линия по Македонскитѣ Въпросъ да се решава въ рамкитѣ на Югославия. Сега това нещо е разбралъ и царь Борисъ Трети. И единъ витъ отъ тамъ е дошла идеята за неговото ликвидиране. Така при такава обстановка, възможно ли е било това?

ИМ Такъвъ абсурдъ. Като го слушямъ, не мога да го разбира идеологически да ти го кажя, това е такава глупава, смешна и срамна работа.

ДГ Ама сега вишъ какво г-нь Радко, не е съвсемъ безобидно, ако той е приелъ югославянството, и е сметалъ да се премахне българската монархия, и да се наложи сръбската.

ИМ Чякъ до тамъ да стигнеше този човекъ, за който азъ немамъ, никакъ добро мнение, но редъ работи по чужди посоки отиватъ. Напримеръ на 4 очи рекохъ, да го посветя въ една тайна работа само като мисълъ, и му казвамъ бай Ангеле (псевдонимъ на Протогеровъ) Рекохъ да го посветя въ една идея на дѣлото. Само азъ сия мисля тая работа, и съ никой не съмъ я споделилъ.. Казахъ му ние съ гърцитѣ особена борба не водиме надолу и полека, полека, нашиятъ народъ ще си го погърчатъ. Щото гърцитѣ имъ изеха всичко и само единъ животъ имъ остана. Отъ тешко, на по тешко отива. Децата имъ на сила погърчватъ и една голѣма трагедия е за българитѣ въ Егейска Македония. Народа който избега въ България се запази, тия който не ги избиха, нематъ изборъ ще ги погърчатъ.

Викамъ му бай Ангеле гърцизма ще трябва да го ударимъ тамъ където най много да го заболи. Грътцката митология въ новитѣ епохи не е далъ никаква фигура като

Венезелостъ. Дай да ударимъ митологията имъ легендата имъ. И знайшъ какво, още на другия денъ, го бе съобщилъ на българското правителство. И гледай сега колегата мой, и то генералъ отъ българската армия. Така това начинание пропадна.

ПМ И членъ на ЦК на ВМРО.

ИМ Членъ на ЦК на ВМРО. По важно отъ колкото военната школа на генералитѣ където тѣ мератъ по единъ начинъ, а ние въ ВМРО меримъ работитѣ по другъ начинъ.

ПМ Какъ може нещо казано на 4 очи да го има въ документитѣ. Е това азъ до сега не съмъ го знаелъ.

ДГ Ами азъ затова питамъ по тия работи, некой неща като тоя случай въ документитѣ ги нема.

ИМ Азъ съмъ убеденъ, той го е казалъ поверително на правителството, на некой отъ тяхъ.

ПМ Сигорно първо на двореца.

ИМ Научилъ го тогава външниятъ министъръ, кой беше не го помня, и годината не я помня, но съобщили са го и на гърцитѣ сигоренъ съмъ. Ето ти значи единъ колега , и то колега въ една революционна организация като ВМРО, която беше доста известна тогава на балканитѣ.

ПМ Чичьо Радко прощавай че те прекъсвамъ, искамъ да ти кажя нещо за ВМРО. Презъ края на 1946 година въ лагера Русица бехме внушителна група. Георги Димчевъ бе ни добре организиралъ, и ни сприятели съ група земеделци отъ партията на Александъръ Стамболийски. Д-ръ Петъръ Цоковъ отъ Плевенъ близкъ на Стамболийски, имъ бе нещо като главатаръ. Некой отъ неговата група земеделци презъ въстанието 1923 година избегватъ въ Югославия. Сърбитѣ ги въоръжяватъ и нощно време ги каратъ ужъ да се биятъ съ албанцитѣ въ Косово. Оказало се че са ги карали да гонятъ четитѣ на ВМРО. Това ги бързо излекувало отъ братството имъ съ сърбитѣ.

Презъ времето на Стамболийски Д-ръ Цоковъ билъ пълномощенъ министъръ въ Прага и казва:“като тръгвахъ презъ Белградъ и чуя че има македонци въ влака слизамъ. Тѣ сж бомбажий. Следъ туй почнахъ да пътувамъ презъ Букорещъ и главата ми бе мирна.

Д-ръ Цоковъ често повтаряше. Земеделката партия не може да се бори противъ комуниститѣ, само ВМРО може да стори туй. Съ Д-ръ Цоковъ станахме добри приятели, и следъ като бе освободенъ отъ лагера винаги по единъ пътъ въ месеца ни прашаше по единъ голѣмъ колетъ съ храна.